

ՅԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԶ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 4, 1903

ԹԻԻ 14

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յիսուս Բրիստոս Մեր Տէրը 233. — Տղայոց Գոցեր 233. — Յազոդապէս Բարոզելու Մեծ Գաղտնիքը 236. — Բրիստոնեական կեանքը 238. — Հաւատք 239. — Ուսումնասիրութիւններ Գործք Առաքելոց Գիրքին Վրայ 244. — Ի՞նչ Գիտենք Յիսուսի Նկատմամբ 241. — Ո՞վ Մեղադրելի է 243. — Կարեւորել Դժուարամարտութիւն 244. — Այլեւայլք 244. — Գաղղիոյ Բողոքականները 245. — Վեր. Աւետիս Կոստանդէան 245. — Ջրի Դեղմաններ 247. — Հայ Բողոքականք, Արաբկիր 248. — Սըվազի Աւետարանական Գործեր 250. — Քանի Մը Խօսքեր Կրթականի Մասին 251. — Կեմերեկի Բողոք. Ժողովուրդ 252. — Քաղաքական Լուրեր 253.

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ՄԵՐ ՏԷՐԸ

[Խմբագրական]

1.

Արդի աստուածաբանութեան հակումը կ'արտայայտուի «Բրիստոսականներն» նորակերտ բառով. Այս չնշանակեր թէ Բրիստոս մոռցուած կամ անտեսուած է Եկեղեցիին գոյութեան ունէ մէկ շրջանին մէջ. Բրիստոսի աշակերտները «Բրիստոնեայ» կը կոչուին այն ժամանակէն ի վեր, երբ այս անունն անոնց տրուեցաւ Անտիոքի մէջ աւելի քան 1,800 տարի առաջ. եթէ բանանք ունէ դարու աստուածաբանական երեւելի մատենագիրներու գործերը, յաճախ յիշատակուած կը գտնենք անոնց մէջ Բրիստոսի անունը. Բրիստոնէութիւնը չէր կրնար գոյութիւն ունենալ առանց Բրիստոսի, եւ Եկեղեցիին պատմութեան շրջաններէն ունէ միոյն մէջ մեր կրօնքը կը կործանէր գլխովին, եթէ ապացուցուէր թէ աւետարանները առասպել են. Յայնժամու Բրիստոնեայ ազգերուն մէջ մնար թերեւս կրօնական կազմակերպութիւն մը, սուրբ Աստուածը պաշտող, բայց այս տարակուսելի է, եւ այն կրօնքն անշուշտ շատ տարբեր պիտի ըլլար Բրիստոնէութենէ:

Բայց նախնի եկեղեցւոյ հայրերուն հանգէպ յարգանքի եւ սիրոյ մէջ թերացած չենք ըլլար, երբ

ըսենք թէ անոնց ժամանակէն ի վեր աստուածաբանական գիտութիւնը շատ յառաջիմած է, թէ մենք այժմ աւելի կը հասկնանք Աստուծոյ առ մարդիկ յայտնութեան նշանակութիւնը եւ աւելի կ'ըմբռնենք փրկագործութեան խորհուրդը քան 1,000 տարի առաջ ապրող ամէնէն իմաստուն Բրիստոնեաները. Յաւալի բան պիտի ըլլար, եթէ այսպէս չըլլար իրողութիւնը. Աստուած մեզի երկու գիրք տուած է ուսումնասիրելու համար. Երկուքն ալ առմամբ մը իր հեղինակութիւնն են. Մին է Բնութեան գիրքը, միւսն է Յայտնութեան գիրքը. Առաջինն ուսումնասիրողները զմայլելի յառաջիմութիւն ըրին նոր դարերուն մէջ, եւ այսօրուան զարդակաւ տղան հարկաւոր բաներ գիտէ աշխարհին վրայ ուր կ'ապրինք, որոնք Բոլոմպոսի դարուն ամէնէն իմաստուն մարդուն մտքէն իսկ երբեք չէին անցներ. Աստուծոյ միւս գիրքին ուսումնասիրութեան մէջ ալ յառաջիմութիւն ըլլալու չէ. Ֆիզիքական տիեզերքը որու հետ կապակցութիւն ունին մեր մարմինները՝ անագին է. Համեմատապէս փոքր երկրագունդն իսկ, որու վրայ կը բնակինք, հազարաւոր զաղտնիքներ ունի անտարակոյս, զորոնք դեռ յայտնած չէ, եւ ոյժե-

որու կամ արժէքաւոր նիւթերու հարստութիւն մը, զոր դեռ մարդիկ կամաց կամաց պիտի երեւան հանեն եւ յօգուտ գործածեն։ Սակայն հոգեւոր տիեզերքը, որու հետ կապակցութիւն ունին մեր հոգիները, ա՛լ աւելի բարձր եւ փառաւոր է։ Այդ տիեզերքին կը պատկանի Աստուած ալ, եւ ինչ որ ինք անոր նկատմամբ յայտնած է՝ Եկեղեցին հետզհետէ աւելի լաւ կը հասկնայ իր հետազօտութիւնները շարունակելով, անցեալ դարերու աստուածաբաններու գրութիւններէն օգտուելով եւ Սուրբ Հոգիէն լուսաւորուելով։

Արդ, այս յարատեւ ուսումնասիրութեան կարեւորագոյն արդիւնքն է Քրիստոնէական մտածութիւնը եւ Քրիստոնէական վարդապետութիւնը ա՛լ աւելի կեդրոնացնել Քրիստոսի մէջ քան սովորութիւն էր ընել ժամանակաւ։ Ժամանակներ եղած են, երբ աւելի չեղաւած են Աստուածային գերիշխանութեան վարդապետութիւնը, նախասահմանութեան վարդապետութիւնը եւ Եկեղեցւոյ խորհուրդները։ Այս բաները չեն մոռցուիր աստուածաբանական արդի աշխատասիրութիւններու մէջ, բայց կը հանուին կեդրոնական դիրքէն, որ կ'ընծայուի, ինչպէս ընծայուելու է իրաւամբ, Քրիստոսի անձին եւ գործին։

Մասնաւոր վարդապետութիւններու այս շեշտումը փոփոխութիւններ մտցուց Քրիստոսը եւ անոր գործը նկատելու մեթոտին մէջ։ Անոր նկատմամբ վարդապետական կարգ մը յայտարարութիւններ, որ յիստէն տարի առաջ կ'ըլլային ընդհանրապէս աստուածաբանական վարժարաններու մէջ, չեն ըլլար հիմա կամ բարեփոխուած են ձեւով։ Ի տես այս իրողութեան՝ խորհեցանք թէ մեր ընթերցողներուն թերեւ շահեկան եւ հրահանգիչ ըլլայ համառօտիւ ամփոփել ինչ որ արդի նշանաւոր աստուածաբան մը գրած է Քրիստոսի նկատմամբ։ Երկու դիրքով կրնանք մօտենալ Քրիստոսի։ Այս երկու դիրքերը բոլորովին անշատ չեն իրարմէ, բայց կրնանք մենք մօտիկ անշատել։ Մին է երկրպագութեան դիրք, ուր սիրտն է գլխաւոր գործողը։ Կը պաշտենք մեր Տէրը, կ'աղօթենք անոր, կը սիրենք զայն, ու խտի կը մըտնենք անոր հետ։ Միւսն է աւելի զուտ իմացական դիրք, թէպէտ ոչ առանց խորին երկիւղածութեան։ Քրիստոսը կ'ընենք ուսումնասիրութեան առարկայ։ Կը ջանանք գիտնալ թէ ո՛վ եւ ի՞նչ էր ան, ի՞նչ ըրաւ եւ ի՞նչ նպատակով։ Իմացական այս ուսումնասիրութեան արդիւնքն ալ կ'ըլլայ մեր երկրպագութեան ոգին վառել, բորբոքել, քանդի որչափ աւելի ճանչնանք զՔրիստոս, նոյն-

չափ աւելի բան կը գտնենք անոր մէջ պաշտելի եւ սիրելի։

Ամերիկայի մէջ աստուածաբանական նորատիպ ոչ մէկ հրատարակութիւն աւելի ազդեցութիւն գործած է քան Փրոֆ. Ուիլեմ Նիւթըն Քլարքի այն երկասիրութիւնը, որու անունն է «Ուերուագիծ Քրիստոնէական Աստուածաբանութեան»։ Չենք կարծեր թէ շատ աշխարհականներ կը կարդան զայն, բայց ինչ որ քարոզիչներու մօքին կ'ազդէ՝ անոնց ունկնդիրներուն ալ մօքին կ'ազդէ։ Դիրքին հեղինակը աստուածաբանութեան դասախօս է Նիւեորք նահանգին Քոլկէյթ Համալսարանին մէջ։ Մկրտական է ինք, բայց թէպէտ գրեթէ ամբողջովին կարդացինք իր գիրքը, Մկրտականութեան ակնարկութիւն մը չգտանք անոր մէջ։ Ահաւասիկ նշան մը այժմու Քրիստոնէաներու փոփոխեալ դիրքին։ Կը տարակուսինք որ Մկրտական աստուածաբան մը յիստէն տարի առաջ աստուածաբանական դիրք մը յօրինէր առանց Մկրտականութեան վրայ երեք խօսելու։ Տարակոյս չունինք թէ Տր. Քլարք լիովին կը հաւատայ թէ ընկղմումն է մկրտութեան եղանակը, բայց կը տեսնէ թէ երկրորդական խնդիր է այդ եւ թէ խօսքի եւ խորհուրդի առարկայ ըլլալու աւելի մեծ բաներ կան, բաներ՝ որոնք հաւասարապէս շահեկան են ամէն յարանուանութենէ Քրիստոնէաներու։ Անոնք որ հիմա մկրտութեան եղանակը կամ եօթներորդ օրուան պահպանումը իրենց քարոզութեան գլխաւոր նիւթ ընելու մէջ կը յամառին՝ անցեալ սերունդի մը կը վերաբերին։ Եկեղեցին անոնցմէ աւելի առաջ գացած է եւ այլեւս պէտք չգգար անոնց։ Թերեւս իրենց հետեւորդներն ունին անոնք, բայց Եկեղեցին առ հասարակ պիտի չիջնէ անոնց մակարդակը։

Տր. Քլարք աստուածաբանական խորհողութեան մէջ շատ ապահով առաջնորդ կը թուի մեզի։ Ոչ Պահպանողական է չափէն աւելի, ոչ ալ Արմատական՝ չափէն աւելի։ Սիրով կ'ողջունէ ամէն լոյս, կը կշռէ ամէն հայեցողութիւն, եւ կ'ընդունի աստուածաբանական ըմբռնման ամէն փոփոխութիւններ, որոնք իրեն աւելի Սուրբ Գրական եւ աւելի բանաւոր կը թուին քան նախկին ըմբռնումները, եւ սակայն Աւետարանի էական ճշմարտութիւններէն ոչ մին կը զոհէ։ Մենք այս գիրքը կարդալով օգտուեցանք, եւ կ'ուզենք մեր ընթերցողներուն ալ օգուտի բաժին մը հասնել։ Կը հասկըցուի թէ մեր յաջորդ խմբագրականներով, որոնց թիւը չենք գիտեր ճիշտ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ, Տր. Քլարքի խորհուրդը պիտի ներկայացնենք, որչափ հնար է, պայծառ եւ յստակ ոճով։ Ներա-

ծովթենէ մը ետեւ, գլխաւորապէս նուիրուած է Սուրբ Գիրքը Գրիստոնէական Աստուածաբանութեան աղբիւրը նկատելու սկզբունքին, գիրքը կը բաժնուի վեց մասի, որոնց խորագիրներն են Աստուած, Մարդ, Մեղք, Գրիստոս, Սուրբ Հոգի եւ Աստուածային Կեանք Մարդոյ, եւ Գալու Բաներ։ Մենք պիտի ջանանք չորրորդ մասը համառօտել։

ՏՂԱՅՈՅ ԳՈՅԵՐ

(Թ. Գ. Գ.)

2.

Մեր նախընթաց յօդուածին մէջ ըսինք թէ տղայոց գոց ընելը զիւրացնելու համար պէտք է որ նիւթերը բաղմատեալ եւ բաղմաթիւ առնչութիւններ ունենան։ Այս անգամ պարտիք երկու պայման եւս յարել։ Նախ, եթէ նիւթի մը առնչութիւնները տրամաբանական եղանակաւ դասաւորուին, աւելի դիւրաւ միտք կը պահուին։ Մեր միտքը բացատրելու համար օրինակներ յառաջ ընենք։ Աշխարհաբոլորեալի դասի մէջ Եւրոպայի գետերուն անունները սորվեցնելու առնչ հարաւային արեւելքէն սկսելով դէպ արեւմուտք եւ հիւսիսային արեւելք ծովերուն ափունքէն կարգաւ պատահող գետերը կը սորվեցնէք։ Թուաքանութեան դասի մէջ կամ նախ հասարակ թիւերը, յետոյ կոտորակները եւ յետոյ տասնորդական կոտորակները, եւ կամ, ըստ նորագոյն սովորութեան, 1-10 թիւերուն չորս գործողութիւնները, կոտորակային յարաբերութիւնները, տասնորդականները, եւ յետոյ 10-100 թիւերուն միւլտիպլիկատիւները, եւ այն։ Այսինքն պարզէն դէպ ի բաղադրեալը կը դիմէք։ Իրագրութեան դասի մէջ կը սորվեցնէք իր մը՝ ճիշդ ինչպէս ան կ'իշխայ զգայարանաց ներքեւ, այնուհետեւ թէ զանիկա ո՞վ չինեց, ո՞ւր, ինչո՞ւ, ինչպէս։ այսինքն կը սորվեցնէք պատճառը եւ արդիւնքը, նպատակը եւ միջոցը, տեղը եւ ժամանակը որոնք անոր առնչութիւններն են։ Եւ ահա ասոնք են ինչ որ կը կոչենք տրամաբանական յարաբերութիւններ եւ առնչութիւններ։ այսինքն՝ այն նախնական սկզբունքները, որոնց համեմատ միտքը կը գործէ երբ կը գիտնայ եւ գաղափարներ կը կազմէ եւ կը տրամաբանէ։ Եւ տղայոց սորվեցնելու եւ գոց ընել տալու բաները ո՞րչափ աւելի սոյն յարաբերութիւններուն, այսինքն մտային սկզբունքներուն, համաձայն դասաւորուին, ա՛յնչափ աւելի չուտ կը սովորուին եւ այնչափ աւելի ուշ կը մոռցուին։

Բայց հոս սա յիշեցնենք եւ կրկնենք թէ «տրամաբանական ոճով» ասացուածը ոչ թէ տղայոց,

այլ ուսուցանելի իրին նայելով գործածեցինք։ Տղայոց տրամաբանական ոճով խորհելու կարողութիւնը տարիներ յետոյ կը զարգանայ։ Եթէ ձեռնարկէք տղու մը հասկնել քառակուսի արմատ գտնելու կանոնին պատճառները եւ տրամաբանական յարաբերութիւնները, ուրիշ բան ըրած չէք ըլլար, բայց եթէ՝ տղին միտքը չփոթեցնել միայն։ Կամ եթէ տղու մը լեզու սորվեցնելու առնչ, քերականական կանոնները սորվեցնէք անոր, տղուն միտքը կը չփոթեցնէք։ Բայց եթէ լեզուն տղին կը սորվեցնէք քերականական կանոններուն համեմատ, առանց անոր գիտնալուն, տղան դիւրաւ կը հասկնայ եւ ուշ կը մոռնայ զայն։

Երկրորդ իրողութիւնը, զոր կ'ուզենք յիշել, հետաքրքրութիւնն է։ Հետաքրքրութիւն բառով կը հասկնանք մտքին իրի մը հանդէպ զգացած հմայքը եւ իղձը։ Եւ սոյն զգացման առիթ տուող պարագաներն են հետեւեալները։ (1) Շահ։ Այն բաներուն կամ խնդիրներուն, որոնք կը հասկնանք թէ մեզի չահաւոր են, կը հետաքրքրուինք եւ զանոնք սորվիլ կը փափաքինք։ (2) Վնաս։ Հանդէպ այն բաներուն որոնք կը հասկնանք թէ մեզի վնասակար պիտի ըլլան, կը հետաքրքրուինք։ (3) Նորութիւն։ Առաջին անգամ մեր մտքին ներկայացած բաները գիտնալ եւ անոնցմէ օգուտ քաղել կ'ըղձանք։ Եւ ո՞րքան բաներու հանդէպ մեր հետաքրքրութիւնը եւս կ'անցնի, երբ կ'անցնի անոնց նորութիւնը կամ նորաձեւութիւնը։ (4) Այն իրերը, որ անցեալին մէջ մեր կեանքին հաճելի կամ անհաճոյ վերաբերութիւն ունեցած են, մեր հետաքրքրութիւնը կը շարժեն։ (5) Մեր հետաքրքրութիւնը եւ իղձը կը գրգռեն այն իրերը, զորոնք ձեռք բերել կը յաջողինք։ Տղայ մը ո՞րքան աւելի կարողանայ հասկնալ իր գասերը, այնքան աւելի սորվիլ կ'ուզէ։ Եթէ զանոնք չկըրնայ հասկնալ կամ չկրնայ խնդիրները լուծել, գիրքը մէկ կողմ կը նետէ։

Արդ, եթէ տղայ մը բերնուց պիտի սորվի բան մը, անոր առնչութիւնները տղին հետաքրքրութիւնն արթնցնող կերպով ներկայացուելու են։ Այս տղին բերնուց սորվելու համար տուէք սա ութ գիրերէ բաղկացեալ բառը, Ռաշալի։ Տղան երեք անգամ, հինգ անգամ ջանալէ ետքն ալ նորէն չկրնար զիւրաւ իր մտքին առջեւ բերել զանոնք։ Բայց երբ այն նոյն գիրերը Ռաշալի բառին ձեւովը շարէք, եւ կամ եթէ օր մը չուկայէն նոր տեսակ մը շաքարեղէն բերէք անոր, եւ «Թալսիւն» կոչէք զայն, տղան զանոնք մէկ անգամէն կը սորվի։ Վասն զի «Թալսիւն» տղին մըտ-

քին մէջ անկապ, անյարիր, անցեալին կամ ներկային հետ առնչութիւն չունեցող անլի, անհամբան մըն է։ Զանիկա սորվելու չհետաքրքրուիր տղան։ «Իսթանպուլ» եւ «Թաթիպնո» այնպէս չեն։ Տղան դժուարութիւն կը քաշէ երբ գոց ընելու համար անոր տաք պարբերութիւն մը իր չգիտցած մէկ լեզուով եւ կամ որուն նշանակութիւնը չհասկնար։ Բայց դիւրաւ բերնուց կը սորվի այն պարբերութիւնները որոնց լեզուն գիտէ եւ որոնց բառերը եւ ոճը կը հասկնայ։ Եթէ տղին նոյն իսկ չհասկցած խօսքերը ոտանաւորի ձեւով ըսէք եւ անոնց զուարճալի եղանակ մը յարմարցընէք, շուտ կը սորվի ան։

Հիմա ձեռք առնենք մեր առաջին օրինակը։ Ուսուցիչ մը իր աշակերտներուն կ'ուզէ սորվեցընել Սուրբ Գրքէն համարներ։ Ուսուցիչը կրնայ ասոնք կարգ մը զլուխներու բաժնել։ Զոր օրինակ՝ Փրկիչ, Մեղքի թողութիւն, Սրբացում, Աւետարան, Աղօթք, եւն։ Փէլէլ գլխուն ներքեւ կը գրէ անոր անունը, սէրը, թէ անիկա Որդի Աստուծոյ է, թէ մեր Բարեխօսն է, ամէնուն Դատաւորն է, եւն։ Մեղքի թողութիւն գլխուն ներքեւ՝ թէ չենք կրնար օրէնքին միջոցաւ փրկուիլ, թէ մեղաց թողութիւնը ձրի է, թէ Յիսուս է մեր Քահանայապետը եւ ամենաբաւական Զոհը, եւն։ Սրբացում գլխին ներքեւ՝ նոր սիրտ, Հոգիին պտուղները, Յիսուս մեր արդարութիւնը, եւն։ Աւետարան գլխին ներքեւ՝ թէ անիկա Աստուծոյ զօրութիւնն է, թէ անխորտակ է, եւն։ Աղօթք գլխին ներքեւ՝ մեծ անձնաւորութիւններու աղօթքներէն համառօտ հատուածներ, եւն։

Աշակերտը սոյն նիւթերուն պատկանեալ բնաբանները, այսինքն Սուրբ Գրքի համարները, սորվելէ ետքը, թող պատրաստ ըլլայ պատասխանել սոյնօրինակ հարցումներու։ Ո՛ր գրուած է թէ Քրիստոս մեր Բարեխօսն է։ Յիսուսի անուններէն զորոնք սորվեցար։ Ըսէ զանոնք պարունակող բնաբանները։ Ըսէ Դաւիթի աղօթքներէն զանոնք որ միտքդ կու գան։ Եթէ ըսուի թէ Այսօր քու մեղքերուդ համար զոհ մատուցանելու ես, ո՞ր բնաբաններով կը պատասխանես այդպէս ըսողներուն։ Ի՞նչպէս կը պատասխանես Բարեգործութիւն մը ըրէ, եւ կամ Ողորմութիւն տուր որպէս զի մեղքերուդ թողութիւն ըլլայ՝ ըսողին։ Տէր Յիսուսի աղօթքներէն զորոնք կը յիշես։ Թուարկէ Հոգիին պտուղները։ Որոնք են այն բնաբանները որ Փրկիչն սէրը կը նկարագրեն։ Անոնց մէջ ի՞նչ գրուած է։ Երբ կը զլաս թէ մեղաւոր ես, ո՞ր բնաբանը միտք կը բերես, եւն։

Դիւրաւ կրնայ տեսնուիլ թէ այս հարցումները աշակերտին ոչ միայն ճշուանի ծայրերը կը հայթայթեն Սուրբ Գրքի համարները յիշելու նպատակով, այլ մանաւանդ դիւրութիւն կ'ընծայեն դասին համարները ապագային մէջ գործնականի վերածելու։ Ապագային մէջ օր մը թերեւս ան ալ Պօղոսի նման պիտի զգայ թէ մեծ մեղաւոր մըն է։ Թէ Դաւիթի նման ինքն ալ կարօտ է հովիւի մը, թէ օր մը ինքն ալ պիտի փորձուի ամէնալայն Աւետարանին համար որու հաւատացած է։ Բոլոր այսօրինակ առիթներու մէջ քաշելու ճշուանի ծայրերը կը գտնուին։ Եւ թերեւս տղին մանկութեան հասակին մէջ զուարճալի ոճով սորված բնաբանները ի վերջոյ անոր փրկութեան միջոց պիտի ըլլան։

Ամփոփենք վերը ըսուածները։ Այն բաները զորոնք կ'ուզենք տղայոց սորվեցնել՝ դասաւորենք առնչութիւններով եւ յարաբերութիւններով, եւ այս առնչութիւնները տրամաբանական ոճով շարադասելով հմայիչ եւ հետաքրքրաշարժ եղանակաւ ներկայացնենք անոնց։ Այն ատեն անոնց կ'օգնենք որ շուտ սորվին եւ ուշ մոռնան։ Սա եւս կրնանք յարել թէ վերոյիշեալ կանոնները մեծերու համար ալ օգտակար են այնչափ որչափ տղայոց համար, վասն զի մտքին յիշողութեան հիմնական օրէնքներէն են։

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅԱՅՈՂԱՊԵՍ ՔԱՐՈՉԵԼՈՒ ՄԵԾ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Մեծ քարոզիչը միշտ հազուադիւրէն է։ Երբ ան գայ, կը ճանչնանք զինք ոչ միայն իրրեւ այնպիսի մէկը որ հեղինակութեամբ կը խօսի, այլ և իբրեւ մէկը որ դպիրներուն պէս չէ, այսինքն այն միւս քարոզիչներուն պէս, որոնք իրենց մասնաւոր դաստիարակութեան և բաղամապատիկ պատեհութիւններուն շնորհիւ կարող ըլլալու էին ժողովրդին աւելի շինութիւն տալ և զանոնք աւելի սքանչացնել քան ինք։ Անտարակոյս մեծ քարոզիչ ըլլալու համար ուսումէ և մասնաւոր դաստիարակութենէ շատ աւելի բան հարկ է։ Ի՞նչ է ուրեմն հեղինակօրէն քարոզելու գաղտնիքը։

Ամէնէն կարևոր և գրեթէ միակ կարևոր բանն այս է որ խօսողը հաւատայ իր խօսածին։ Տարրական պայման կը թուի այս։ Ար-

դարև բոլոր պայմաններուն մեծագոյնն է : Իրապէս հաւատացող մէկ մարդու դէմ հարկը մարդ կայ խօսիլ կրցող, բայց սրտի ազդող և հոգիի վրայ իր դրոշմը ձգող խօսքը անօրն է միայն, որ խորին և շերմ հաւատք կամ համոզում ունի : Մարդը միտք է և աւելի ալ : Հաւատքն ալ իմացական բան մ'է և աւելի ալ : Քարոզիչ մը որ հեղինակօրէն խօսելու կարողութեան կը ցանկայանկեղծօրէն՝ ոչ միայն մտքով, այլ՝ սրտով ալ, հաւատալու է իր ճշմարտութեան : Ներկայացնելու է զայն ոչ իբրև առաջարկութիւն մը զոր կարող է ապացուցանել, այլ իբրև ճշմարտութիւն մը՝ որով բռնկած է իր սիրտը : Իր անձին տպաւորութիւնները աւելի խորապէս կ'ազդեն քան իր խօսքերը : Ունկնդիրն համոզողը խօսողին մագնիսական բնութիւնը և խօսուած պատգամին ներքին թափանցող զօրութիւնն են, ոչ թէ խօսքերուն տրամաբանութիւնը : Խօսողն իր անձին տէրը չէ, անդիմադրելի զօրութենէ մը կը մղուի խօսիլ իր դիտածը, որով կ'ապրի ալ : Ան տիրացած է ճշմարտութեան, բայց ճշմարտութիւնն ալ անոր տիրացած է : Բարձրելոյն դեսպանն է ան, և ահա այդ պատճառով տէր է և կըրնայ հեղինակութիւն ունեցողի մը պէս խօսիլ :

Հեղինակութիւն ունեցողի մը պէս խօսելու համար իրօք հեղինակութիւն ունենալու էք, ապա թէ ոչ՝ ծիծաղելի կ'ըլլաք : Հեղինակութիւն ունենալու համար յատկապէս պատրաստուելու էք մտքի և սրտի խիստ կրթութեամբ : Չէք կրնար հեղինակութեամբ խօսելու յոյս տածել, եթէ չմտածէք գիշեր և ցերեկ : Ոչ դը իրաւունք ունի իր անմարս խորհուրդները ուրիշներու մատուցանելու : Բայց ճշմարտութիւնը գիտնալէ զատ բացարձակապէս վստահ ըլլալու ենք անոր վրայ : Լիովին համոզուած ըլլալու ենք մտքով : Կէս համոզումները չեն բաւեր : Չենք կրնար մեր միտքը չգրաւող և չվարող ճշմարտութիւն մը ուրիշ մտքի մը հաղորդել ազդուապէս : Հոգիին կ'ազդէ հոգին միայն : Մեր հաւատքը

համոզում, խանդավառութիւն և կիրք ըլլալու է և յայտնուելու է առանց հետեանքներ ի հաշիւ առնելու : Խօսողը ուրիշ բանի վրայ խորհելու չէ, այլ իր ճշմարտութեան վրայ և այն հոգիներուն՝ որոնք կրնան օրհնուիլ իր ճշմարտութեամբ : Եթէ կը խորհի չահուն կամ վնասին վրայ որ իր քարոզութենէն պիտի հետեի, իր ազդեցութիւնը կը ցնդի, ինչպէս արժանի է ցնդելու, քանզի աչքի պարզութիւնն է Աստուծոյ սիրելի : Հեղինակօրէն խօսող վարդապետներէն շատեր տանջանաց գործիքներու վրայ կամ բոցերու մէջ մեռան : Ամէնէն մեծ վարդապետը խաչ հանուեցաւ : Այսու ամենայնիւ, անոնք համոզուած էին թէ իրենց համար է Աստուած : Անոր դեսպաններն ըլլալու Աստուածային գիտակցութիւնն ունէին և կրնային արիարար և միայնակ խօսիլ՝ գիտնալով թէ ապագան պիտի արդարացնէր զիրենք :

Ճշմարտութիւնն ալ որու կը հաւատայ և զոր կը քարոզէ մէկը խանդով՝ ըլլալու է այնպիսի ճշմարտութիւն մը, որով մարդ կըրնայ ապրիլ : Ուրիշ բան է հաւատալ թէ երկու երկուք ալ չորս կ'ընէ, ուրիշ բան է հաւատալ թէ Յիսուս Քրիստոս յարեաւ մեռելներէն : Երկրորդ հաւատքը կը փոխէ աշխարհը ինծի համար և ունէ մարդու համար որու յաջողութիւնը ընդունիլ տալ զայն : Բայց կրօնական կոչում չատ քարոզութիւն կայ որ խորագոյն բաներով չգրադիր : Թերևս կը խօսի Պաղեստինի ծառերուն և ծաղիկներուն վրայ, տեսարաններուն վրայ զորոնք գիտեց Քրիստոս իր Գալիլեական տունէն, բարքերուն և սովորութիւններուն վրայ այն մարդոց որոնց սպասաւորեց և գրական կազմութեանը վրայ նուիրական գիրքերուն զորոնք կը կարդար : Լաւ է այս բաները գիտնալ : Որչափ շատ գիտնանք այս բաներէն, այնչափ աւելի ազէկ : Սակայն կրօնական քարոզութիւն չէ այս, և եթէ քարոզիչը ատկէ աւելի բան չտայ ինծի, բան մը չընէր ան : Բաւական չէ մեզի պատմել Քրիստոսի քղանցքին ձևը :

Պէտք է որ անոր դպչի և մեղի խօսի հպու-
մով բուժուածի մը երջանիկ խանդավառու-
թեամբ: Պէտք է որ մեր սիրտերուն մէջ ար-
թընցնէ այն երազները, երեւակայութիւնները,
տեսիւները, հաւատքները, որոնք կը վառին
կը բորբոքին Սուրբ Գիրքը գրող մարդոց սիր-
տերուն մէջ: Հարկաւ բոլոր կարելին ընելու
է Քրիստոսի ժամանակակից աշխարհը և անոր
վաղեմի կեանքը մեղի պատկերացնելու հա-
մար: Բայց մոռնալու չէ ամէնէն կենդանի
բանը, հոգիներն այն մարդոց՝ որոնց խօսքերը
կ'ուսուսնասիրէ և կենդանի պատգամները
որ անոնց եկան Աստուծոյ:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

(Մ. Կ. Փ.)

10.

Ա. ԲՆԱԿԱՆ ՆՈՒՆԵՐԸ

«Եւ եթէ թագաւորին պատասխան տուաւ
ու ըսաւ, Տէրը կենդանի է, ու իմ թագաւոր տէրս
ալ կենդանի է, որ իմ թագաւոր տէրս ուր որ ըլ-
լայ, թէ մահուան մէջ թէ կենդանութեան մէջ,
քու ծառադ ալ հոն պիտի ըլլայ» (Բ. Թադ. ԺԵ. 21):
«Ահա ասանկ ալ ձեր մէջէն ամէն մէկը թէ որ իր
բոլոր ստացուածքէն ետ չկենայ, չկրնար իմ աշա-
կերտս ըլլալ» (Ղու. ԺԴ. 33): «Ասոր համար ելէք
անոնց մէջէն ու զատուեցէք, կ'ըսէ Տէրը, եւ պիտի
բանի մի դպչիք, ու ես ձեզ պիտի ընդունիմ, եւ
ես ձեզի Հայր պիտի ըլլամ» (Բ. Կոր. 2. 17, 18):
«Եւ իրաւ բոլոր բաներն ալ վնաս կը սեպեմ իմ
Տէրոջ Քրիստոս Յիսուսի գերազանց գիտութեանը
համար, որուն համար ամէն բանէ զրկուեցայ եւ
աղտեղութիւն կը սեպեմ» (Փիլ. Գ. 8):

Տէրոջ անձնատուր ըլլալը Քրիստոնէին համար
միշտ նոր եւ խորին նշանակութիւն ունեցող փոր-
ձառութիւն մ'է: Քրիստոնեան տակաւ կը հասկնայ
որ անձնատուր ըլլալը կը նշանակէ ամբողջովին
նուիրուիլ Քրիստոսի, միայն Յիսուսի համար,
միշտ Յիսուսի համար, եւ բոլորովին Յիսուսի հա-
մար ապրիլ: Տաճարը բոլորովին նուիրուած էր
Աստուծոյ երկրպագութեանը եւ ամէն մարդ գի-
տէր որ տաճարը այդ մէկ հատ նպատակին ծա-
ռայելու համար գոյ էր, եւ սուրբ սեղանին վրայ
դրուած ընծան Աստուծոյ հրամանին համեմատ
միայն կրնար գործածուիլ եւ անոր մէկ կտորն իսկ
տարբեր կերպով չէր կրնար գործածուիլ: Ճիշդ

նոյն իմաստով դուն ալ քու Տէրոջդ կը պատկա-
նիս, եւ բոլոր սրտով Անոր նուիրուած ըլլալու ես:
Աստուած միշտ կ'ըսէր Իսրայէլի, Ես ձեզ փրկած
եմ, եւ դուք ինծի սեպական ժողովուրդ պիտի
ըլլաք (Ել. ԺԹ. 4, 5, Բ. Օր. Լ. 6): Ճիշդ նոյն
կերպով Քրիստոնեան Աստուծոյ ստացուածքն է
(Հռով. ԺԲ. 1, Ա. Կոր. Գ. 16, 17): Տեսնենք թէ
ասիկա ինչ կը նշանակէ:

Նախ կը նշանակէ սիրով յարիլ Յիսուսի եւ
ուղղակի հաղորդակցիլ Անոր հետ: Յիսուս ինքը
մեր հոգիներուն սիրելին, փափաքը եւ ցնծութիւնը
պիտի ըլլայ: Թող հասկցուի որ Քրիստոնեան նուիր-
ուած պիտի ըլլայ նախապէս ոչ թէ Աստուծոյ ծա-
ռայութեանը, հապա նոյն ինքն Աստուծոյ, նոյն
ինքն Յիսուսի որ մեր Բարեկամն ու Թագաւորը,
մեր Փրկիչն ու Աստուածն է (Յովհ. ԺԴ. 21, ԺԵ.
14, 15, ԻԱ. 17, Գաղ. Բ. 20): Անձնական անկեղծ
սիրոյ տուած հոգեւոր մղումն է որ մեզ ի վիճակի
կը դնէ ամբողջական նուիրման կեանքը ապրելու:
Յիսուս միշտ սա տեսակ բաներ կը գործածէր,
«Ինծի համար», «Իմ ետեւէս եկուր», «Իմ աշա-
կերտս» եւն. (Մատ. Ժ. 32, 33, 37, 38, 40,
Ղու. ԺԴ. 26, 27, 33, ԺԸ. 22): Յիսուս ինքը
մեր կեանքին կեդրոնը ըլլալու է: Անիկա Իւր անձը
զոհեց մեզի համար, Անիկա Ինքզինքը տուաւ մեզի,
հետեւաբար զինքը փափաքիլ, զինքը սիրել, Իրեն
յարիլ՝ ասիկա է Քրիստոնէին յատկանիշը:

Նուիրումը կը պարունակէ հրապարակային դա-
ւանութիւն: Երբ Տէր Յիսուս շնորհ կ'ընէ հո-
գիի մը եւ կը փրկէ զանիկա, կը փափաքի որ բո-
լոր աշխարհը տեսնէ եւ լսէ այս իրողութիւնը:
Ամէն ով որ Յիսուսի եկած է, Անոր անունը դա-
ւանելու է, եւ բոլոր մարդիկ գիտնալու են որ
Յիսուս այդ հոգիին Թագաւորն է (Ել. ԼԳ. 16,
Յես. ԻԴ. 15, Յովհ. ԺԴ. 35): Եթէ այս հրապա-
րակային դաւանութիւնը չըլլայ, նուիրումը կիս-
կատար բան մ'է: Այս հրապարակային դաւանու-
թեան իբրեւ անբաժան մէկ մասը՝ պէտք է որ
Քրիստոնեան Աստուծոյ ժողովուրդին հետ միանայ
եւ զանոնք իրեն հոգեկից եւ եղբայր ընդունի:
Մեր Տէրը մէկ հատ նոր պատուէր տուաւ, այս-
ինքն եղբայրսիրութիւնը, եւ ասով աշխարհը ան-
տարակոյս պիտի համոզուի թէ մենք Իրեն աշա-
կերտներն ենք: Բու. բնական տեղդ ո՞րքան ալ
քիչ, կամ տկար, կամ արհամարհուած ըլլան Աս-
տուծոյ զաւակները, դուն անոնց հետ միանալու
ես: Սիրէ զանոնք, տեսակցէ անոնց հետ, յաճախ
անոնց հոգեւոր ժողովներուն, ջերմ սիրով սիրէ
զանոնք: Եղբայրական սէրը զարմանալի զօրու-

թիւն ունի սիրտը բանալու Աստուծոյ սիրոյն ու բնակութեանը (Հռութ. Ա. 16, Յովն. ԺԵ. 12, Հով. ԺԲ. 5, Ա. Կոր. ԺԲ. 20, 21, Եփես. Դ. 14, 16, Ա. Պետ. Ա. 22) :

Ամբողջական նուիրման մէջ կայ նաեւ մեղքէն ու աշխարհէն զատուիլ : Պիղծ բանի մի դպիր : Լաւ գիտցիր որ աշխարհը Սատանային իշխանութեանը տակ է : Մի հարցնէր, «Աշխարհային ո՞րքան բաներ կրնամ պահել իմ մէջս առանց դժոխքը երթալու» : Միշտ մի հարցնէր, «Ասիկա մեղք է, ատիկա օրինաւոր է» : Մինչեւ իսկ օրինաւոր եւ ներքին եղող բաներէն Քրիստոնեան շատ անգամ յօժարակամ կը զրկուի, որպէս զի բոլորանուէր Աստուծոյ համար ապրելու կարող ըլլայ (Ա. Կոր. Ը. 13, Թ. 25, 27, Ժ. 23, Բ. Կոր. 2. 16, 17, Բ. Տիմ. Բ. 4) : Օրինաւոր բաներէ հրաժարիլը շատ անգամ անհրաժեշտ է Տէր Յիսուսի բոլորովին համակերպելու համար : Ապրէ այնպէս որ Աստուծոյ եւ Անոր սրբութեանը համար զատուած ու նուիրուած ըլլալդ երեւնայ : Ան որ ամէն բան Յիսուսի սիրոյն համար կը ձգէ եւ մնաց կը սեպէ՝ այս աշխարհի մէջ իսկ հարիւրապատիկ վարձք պիտի ստանայ (Ծն. ԻԲ. 16, 17, Բ. Մն. ԻԵ. 9, Դու. ԺԸ. 29, Յովն. ԺԲ. 24, 25, Փիլ. Դ. 8) :

Եւ ինչ որ կը զատեմ աշխարհէն՝ Աստուծոյ գործածութեանը պիտի յատկացնեմ : Ամբողջական նուիրման նպատակն է ամէն բան Աստուծոյ տրամադրութեանը ենթարկել, Աստուծոյ համար գործածելի ընել, Բնաւ մի տարակուսիր որ Աստուծոյ քեզի պէտք ունի, համոզուէ որ Աստուծոյ կ'ուզէ քեզ գործածել ու քեզ օրհնութիւն շինել : Ինքզինքդ Աստուծոյ ձեռքին մէջ դիր բոլորանուէր : Ինքզինքդ Անոր յանձնէ, որպէս զի քեզ Իւր օրհնութեամբը, սիրովը, Հոգիովը լեցնէ : Եւ ան ատեն դուն ինքդ օրհնութիւն մը պիտի ըլլաս (Բ. Տիմ. Բ. 21) :

Մի կարծեր որ անձդ ամբողջովին Աստուծոյ չես կրնար նուիրել : Ա՛լ Օրէնքի տակ չես որ կը հրամայէ. բայց կատարելու կարողութիւն չտար : Հապա Շնորհքի տակ ես որ քու մէջդ պիտի գործադրէ ինչ որ քննէ կը պահանջէ (Բ. Կոր. Թ. 8, Բ. Թես. Ա. 11, 12) : Ինչպէս առաջին անձնատուութիւնը՝ նոյնպէս ամէն նոր նուիրումը կը մատուցուի Յիսուսի, որ կարող է քու մէջդ ամէն բան ընել : Նուիրումը հաւատքի գործ է, հաւատքի փառաւոր կեանքին մէկ գործողութիւնը : Անոր շնորհիւ է որ կրնաս ըսել, Չէ թէ ես, հապա իմ մէջս Աստուծոյ շնորհքը, պիտի կատարէ այս բանը : Ես կ'ապրիմ հաւատքով միայն, Աստուծոյ Որդւոյն

հաւատքովը որ իմ մէջս կը ներգործէ թէ՛ կամենալը, թէ՛ կատարելը :

Ա. Բ. Ե.

Օրհնեալ Տէր, աչքերս բաց որ տեսնեմ թէ Դուն կ'ուզես զիս բոլորովին գրաւել : Իմ սրտիս ամենաներքին խորութեանցը մէջ այդ միակ զօրութիւնը եղիր որ կը բռնէ զիս, կը գրաւէ զիս, կը վարէ զիս : Թող ամէն մարդ տեսնէ թէ Դուն իմ Թագաւորս ես, թէ ես միայն Քու կամքդ կը խնդրեմ : Աշխարհէն զատուելուս մէջ, Քու կամքդ յանձնուելուս մէջ թող երեւնայ որ ես ամբողջովին, այո, ամբողջովին Տէրոջն եմ : Ամէն :

Խորհրդածոյքներ

1. Տէր Յիսուս Ինքզինքը բոլոր քեզի տուած է : Յիսուսին եղող բոլոր բաները քուկդ են, եթէ Իրեն կը հաւատաս : Դուն ալ ինքզինքդ Անոր տալու ես :

2. Եթէ երբէք վտրձած չես ասկէ առաջ, հետեւեալն անմիջապէս ըրէ : Առանձինն տեղ մը քաշուէ, ապաշխարութեամբ եւ հաւատքով մօտեցիր Տէրոջը, եւ ինքզինքդ որոշ կերպով նուիրէ Աստուծոյ : Անոր ըսէ, «Տէր, ահա ինքզինքս Քեզի կը նուիրեմ, ընդունէ զիս, առ զիս, փրկէ զիս, գործածէ զիս» :

3. Հաւատա որ երբ այսպէս ինքզինքդ Աստուծոյ նուիրես, Ան ալ նուէրդ — զքեզ — պիտի ընդունի որոշապէս : Քեզ պիտի առնէ Իւր ձեռքը, պիտի սրբէ քեզ, պիտի գործածէ քեզ, պիտի փառաւորուի քու մէջդ : Ա՛լ ասկէ վերջը դուն Քրիստոսին պիտի ըլլաս :

ՀԱՒԱՏՔ

«Իմ հաւատքս աւելցուր»

«Ինչո՞ւ»

«Ո՛հ, ես չեմ գիտեր, միայն թէ զաղափար մը ունեցած եմ թէ, եթէ աւելի հաւատայի Աստուծոյս, աւելի պիտի ազօթէի, աւելի պիտի խնդրէի, եւ ա՛լ աւելի պիտի ընդունէի իր բարիքները : Սուրբ Դրքին մէջ հզօր մարդիկը մեծ հաւատք ունեցողներն եղած են : Բոլոր աշխարհի պատմութեան մէջ ազնիւ եւ կարեւոր գործ կատարողները անոնք եղած են՝ որոնք աստուգութեան աստիճանին հասնող մեծ հաւատքէ մը մղուած են : Ստոյգ ըլլալը զօրաւոր ըլլալ է : Այդ զօրութիւնը կ'ուզեմ, այդ վստահութեան խաղաղութիւնը, Աստուծոյ հետ եւ մարդոց հետ այդ յարաբերութեան կարողութիւնը : Իմ հաւատքս ինչպէս կրնամ աւելցնել» :

«Մօրդ կը հաւատաս : Անգամ մը մօրմէդ խնդրած ես որ իր վրայ ունեցած հաւատքդ շատցնէ» :

«Ինչ զարմանալի բան կ'ըսես, միթե ան իմ մայրս չէ՞ : Տարիներէ ի վեր իբր իր զաւակը իր հետ ապրելէս յետոյ կրնայի՞ պահանջել աւելի ապացոյցներ, որպէս զի իմ հաւատքս շատցնէր իր վրայ : Ինչ ցաւերով ծնաւ նա զիս . պզտիկ եղած ատենս ինչ տառապանքներով հոգաց զիս . ինչ մեծ ուրախութեամբ կը հսկէր նկարագրիս զարգացումին, եւ ապագայիս համար ինչ ծրագիրներով եւ յոյսերով սորվեցուց եւ առաջնորդեց ինձ օրէ օր : Զինք կը ճանչնամ, անոր կը հաւատամ : Իմ անոր վրայ ունեցած հաւատքս շատ տարիներ անոր միտելովս, իրմէ սորվելովս եւ իր ընկերը ըլլալովս մեծցած է : Վստահ եմ իմ մօրս սիրոյն, վստահ թէ ոեւէ բան միայն խնդրելով պիտի ընդունիմ : Իր մայրական սիրտը իր կարողութեանը չափով պիտի տայ ինծի ամենալաւը : Բայց ինչպէս կրնամ իմ հաւատքս աւելցնել Աստուծոյս եւ Քրիստոսի վրայ :»

«Ինչո՞ւ չգործել նոյն կերպով, Հաւատքը անհիմն չէնք մը չէ . հաւատքը յուսացուած բաներու հաստատուն կոռւանն է : Մէկը կը հաւատայ որովհետեւ գիտէ : Անձի մը վրայ ունեցած հաւատքդ համեմատական է զայն ճանչնալու աստիճանիդ : Օրինակի համար, աշքերնիս դարձնենք առեւտուրի ընկերիդ վրայ : Նա եւ դու տասնեւից տարիներ մէկտեղ գործած էք : Քեզի եւ ձեր յաճախորդներուն հանդէպ նա միշտ պարկեշտ եւ անկեղծ եղած է, ուստի անշուշտ կ'ակնկալես որ միշտ անանկ ըլլայ : Դուք մէկտեղ պատրաստած էք ձեր ծրագիրները, համաձայնած էք առեւտրական ձեռնարկներու մէջ, մէկտեղ խորհրդակցած էք զիններու, գրագիրներու եւ վարձքի նկատմամբ, ու վերջապէս գործակցած էք ձեր առեւտրական տան օգտին համար : Անցեալ տարի երբ հիւանդացար, նա միայնակ վարեց երկու ամիս ձեր առեւտուրին բոլոր գործերը : Ամէն շաբաթ քեզի եկաւ եւ հաշիւ ներկայացուց եւ շահերէն բաժինդ տուաւ : Նա քու ընկերդ է, քու միւս կէսդ առեւտուրի մէջ, Բնաւ անոր չես երթար խնդրել, իմ քու վրայ ունեցած հաւատքս աւելցուր . անանկ չէ : Այո, որովհետեւ զինքը փորձեր ես . զինքը կը ճանչնաս, եւ անոր կը հաւատաս : Քու անոր վրայ դրած վստահութիւնդ ստոյգ է, եւ ասանկով խաղաղ ես :

«Դալով Քրիստոսի վրայ ունեցած հաւատքիդ աւելնալուն, այս նոյն մեթոտովը գործէ : Ընդունէ Քրիստոս իբր ամէնէն մօտ ընկերդ : Անոր հետ սերտ յարաբերութեամբ տասնեւից տարիէն աւելի ապրէ : Մէկտեղ եղբայրներ եղէք : Սորվէ

զինք ճանչնալ աւելի լաւ քան ոեւէ ուրիշ մարդ որ կը ճանչնաս քաղաքիդ մէջ, կարգաւ, ու հարիւր անգամներ կարգաւ, Քրիստոսի աշխարհային կեանքին վրայ գրուած ամէն խօսք : Համակրէ իրեն այն ամէն փորձութեանց եւ յաջողութեանց մէջ որ ունեցաւ : Հասկցիր իր կատարեալ նկարագրին բոլոր յատկութիւնները, Երեւակայէ զայն ներկայ քեզի հետ, քու մօտդ՝ օրուան ամէն մէկ ժամին մէջ : Ամէն խնդրի, ամէն գործի, ու ամէն ծրագրի համար խորհրդակցէ անոր հետ : Իրարու գործակից եղէք : Սիրէ զայն ինչպէս որ նա սիրած է քեզ, եւ յետոյ պիտի գտնես թէ, որչափ որ զայն ճանչնաս, այնչափ քու հաւատքդ պիտի շատնայ : Քու հաւատքդ պիտի մեծնայ օրէ օր եւ ժամէ ժամ, առողջ եւ բնական կերպով մը, որ քեզի պիտի թուի այնքան հրաշալի որքան դիւրին եւ հաճելի : Հաւատքը աղնիւ նկարագրի մը հետ եղած մտերմութեան պտուղն է : Ծանչցիր որպէս զի հաւատաս :

«Առաջին բացատրութեան դառնալով, մօրդ կը հաւատաս, որովհետեւ տարիներէ ի վեր փորձած ես : Բայց երկնաւոր Հայրդ ոեւէ երկրաւոր ծնողքէ աւելի բան ըրած չէ՞ քեզի : Ո՞վ է քու Ստեղծիչդ — եթէ ոչ Նա : Ան միայն պահպանած է քեզ ամբողջ կեանքիդ մէջ, պաշտպանած է վտանգներուն մէջ, պահած է չարիքէն, առաջնորդած է քեզ հրահանգիլ փորձութեանց մէջ, ու ազատած է անոնցմէ : Նա միայն դաստիարակած է քեզ գործվալից կերպով ճշմարտին, աղնիւին եւ բարիին մէջ, տուած է քեզ ջրով եւ հոգիով ծնունդը, եւ շատ հոգածութեամբ առաջնորդած է քեզ կրօնական ուժի, յուսոյ եւ սիրոյ ներկայ աստիճանիդ : Աստուած անձնաւորութիւն մ'է, քու ծանօթութեանդ խիստ արժան . բայց որչափ քիչ դիտած ես անոր ներկայութիւնը, որչափ քիչ խորհած ես անոր նկարագրին վրայ, Երախտագիտութեամբ յիշէ թէ իր հայրական մեծ սիրտը պատրաստ է տալ լաւ ընծաներ իր զաւակներուն : Անիկա միշտ աւելին կ'ընէ քեզի համար քան որչափ դուն կրնաս խնդրել կամ խորհիլ : Սուրբ Գիրքը ձեռքիդ մէջ ըլլայ թէ չըլլայ, գործ ունենաս թէ ոչ, գիշեր ցորեկ, մտածէ ժամերով եւ տարիներով իր նկարագրին վրայ : Անհուն սիրոյն գաղափարը ըմբռնէ եւ անհուն հաւատքը պիտի զգաս :

«Աղօթք մի ըներ որ հաւատքդ աւելնայ, հապա որ ծանօթութիւնդ աւելնայ : Ծանչցիր Հայրդ, եւ քու հաւատքդ մանանխի հատի մեծութիւն պիտի չունենայ, հապա պիտի ըլլայ անսահման եւ անհուն : Երանի թէ Աստուած աւելցնէր ծանօթութիւնդ իր վրայ ու եղբայրդ եղող իր Որդւոյն վրայ :

Խարբերդ

Ք

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ԳԻՐՔԻՆ ՎՐԱՑ
(Յ. Գ. Գ.)

Գ

Սուրբ Հոգին ընդունելու պայմանները և արդիւնքները. Ուշ գիր հետագայ բնաբաններուն, Բաղդատէ Գոր. Ա. 4ը 14 համարին հետ, Գոր. Բ. 38, Ե. 32, Թ. 6ը 17 համարին հետ, Ժ. 43ը 44ին հետ, ԺԶ. 31, ԺԹ. 4, Հոգիին պտուղները. Գոր. Բ. 4, Դ. 8, 31, Է. 55, Թ. 31, Ժ. 46, ԺԶ. 34.

Այս համարներէն կը սորվինք թէ Սուրբ Հոգին ընդունելու անհրաժեշտ պայմաններն են հետեւեալները. Ապաշխարութիւն, հաւատք եւ հնազանդութիւն. Ասոնք կը տարբերին անցեալ անգամ ուսումնասիրուած պայմաններէն. 1 Ասոնք արտաքին են, ասոնք՝ ներքին. կամ, ասոնք կը գործադրուին այնպիսիներու համար որ Սուրբ Հոգին պիտի ընդունին, ասոնք կը գործադրուին այն անձին կողմանէ որ Սուրբ Հոգին պիտի ընդունի. 2. Ասոնք անհրաժեշտ չեն միշտ, կրեանք անոնցմէ մէկը օգտակար կ'ըլլայ, երբեմն միւսը. բայց ասոնք անհրաժեշտ պայմաններ են, կրնայ ըլլալ որ անոնց գործադրուելէն ետքը չընդունուի Սուրբ Հոգին. Բայց ասոնց գործադրութենէն ետքը անշուշտ կ'ընդունուի Սուրբ Հոգին. Դիւրաւ կրնանք տեսնել թէ ինչո՞ւ անհրաժեշտ պայմաններ են այս երեքը. Ասոնք Սուրբ Հոգին ընդունելու անձին դանդաղ ընդունելու նպաստաւոր մտային վիճակն են. Ապաշխարութիւնը, այդ վիճակը բացասապէս ներկայացնելով, կ'ըսէ մարդուն որ, եթէ դանդաղ ընդունելու գիրքի մէջ չգտնուիր, այն գիրքին դառնայ. այսինքն եթէ իր ձեռքը երկընցուցած չէ, Երկնցուր, կ'ըսէ. Եթէ անոր քու կոնակդ դարձուցած ես, երեւոյ՞ դարձուր անոր. Ապաշխարութիւնն է դառնալ այն գիրքին, որուն մէջ կ'ընդունուի Աստուծոյ մեծագոյն շնորհքը. Հաւատքն է մարդու իր հոգին Աստուծոյ բանալը, անոր յանձնուիլը. Իսկ հնազանդութիւնն է ապաշխարութեան եւ հաւատքին շարունակումը. Արդ, կրնանք տեսնել թէ այս երեքը ուրոյն ուրոյն պայմաններ չեն, այլ երեքը մէկ պայման են, այսինքն՝ մարդկային հոգին պէտք է որ Աստուծոյ Հոգւոյն բանայ ինքզինք, որպէս զի կարող ըլլայ ընդունիլ դանդաղ. Ինչպէս այս բանը անխուսափելի պայման մըն էր առաքելոց օրերը, այսօր եւս միակ պայման է Սուրբ Հոգին ընդունելու.

Վերոյիշեալ համարներուն մէջ Հոգւոյն արդիւնք-

ներն ու պտուղներն են լեզուախօսութիւն, համարձակութիւն, միմիջարկութիւն, անտեսանելի աշխարհը տեսնել, եւն. Է. դուրս 55 համարին ղէպքին ուշադրութիւն ըրէ. Որպէս զի մարդ կարող ըլլայ անտեսանելի աշխարհը տեսնել, հարկ է որ լեցուի Սուրբ Հոգիով. Յիշեալ իրողութիւնը լոկ Ստեփանոսի յատուկ չէր. Իւրաքանչիւր հաւատացեալ այն տեսողութիւնը կը վայելէ եւ պէտք է որ վայելէ. Հոգւոյն ամբողջ Սուրբ Գիրքին մէջ յիշուած պտուղները եւ արդիւնքները ուսման նիւթ ընել օգտակար կ'ըլլայ.

ԻՆՉ ԳԻՏԵՆՔ ՅԻՍՈՒՄԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

1.

Հետեւեալը բանախօսութիւն մըն է, զոր Գերմանական նաւատորմի զլխաւոր երէցներէն Քրիսթիան Րոկէ գրած է գրական եւ գիտական տարեգրքի մը համար, որուն համառօտութիւնը ազատ թարգմանութեամբ կը ներկայացնենք յարգելի ընթերցողներուն. Ե. Ե. ՄԱՆԻՍՏԱՆԱՆ

Մեր մանկական հասակէն մեր հոգիներուն վրայ տպաւորուած կը մնայ Յիսուսի պատկերը, տպաւորուած անջնջելի գծերով. Պատկերը նոյնը չէ ամէն տեղ, կը տարբերի ան տունի եւ պարագայի համեմատ. ուրիշ է երբ զայն նկարողը փցուն վարպետ մըն էր, եւ ուրիշ եթէ մէկն էր, որուն գեղարուեստական ճաշակը ոգեւորուած էր նոյն իսկ Յիսուսի օրինակով. Ստէպ պատկերը գծուած էր առանց երկրաւոր յատակի, եւ լուսաճաճանչ կը շողար բացուած երկնից ոսկեգոյն տեսարանին վրայ. Երբեմն կը թուէր լուսաւորուած անոնն սիրով, իսկ երբեմն լուրջ եւ սպառնալից. Այսպէս կ'ապրի այս պատկերը մարդոց սրտերուն մէջ շուրջ երկու հազար տարիներէ ի վեր. Մէկ սերունդ կտակեց զայն միւսին, այնքան լաւ կամ այնքան յոռի ո՛րքան ինք կ'ըմբռնէր, քանզի այն պատկերը կը ներկայացնէ դարուն Քրիստոնէութիւնը. Ոմանք այս նշանին մէջ կը տեսնեն իրենց կեանքին բովանդակ երջանկութիւնը. ուրիշներ թողած են զայն անկիւնի մը մէջ ուրիշ հնաճեւ կահկարասիքի հետ՝ փոշոտած եւ մոգունած, եւ ուրիշներ նոյն իսկ կ'ատեն զայն եւ կ'ուզեն իրենց սրտերէն քաշել հանել. Ի գո՛ւր. Յաւով կը յիշենք այն ծայրայեղ ընդգիմախօսը Նիցչէ, որ յիմարական ճարտարութեամբ ուզեց զայն կորզել իր սրտէն, սակայն ասով իր արիւնը վատնեց. Յիսուս սերտ կապակցութիւն ունի մեր ամենաներքին կեանքին հետ, մենք ամենքս զրոշմուած ենք ասոր պատկերով եւ խաչով.

Յիսուսի այս պատկերին պատմութիւնը պատմութիւնն է Քրիստոնէութեան : Ամբողջ նախկին եկեղեցին աշխատած է անոր յատկագծերը որոշել : Միջին դարեր դաշն պահեցին , միայն թէ քիչ մը մթաղնած : Բարեկարգութեան դարը սկսեց զայն վերանորոգել , իսկ հարիւր տարիէ ի վեր մարդկութիւնը դաշն կը քննադատէ , ինչպէս կը քննադատէ ամէն ինչ , եւ կ'ուզէ վճիռ արձակել թէ հինքը սխալ ըմբռնած են : Եւ ան հինքը զուլանին կը շարժեն ու կը ցաւին այն անթիւ կորուստներուն համար , որոնք Նոր դադարի արներէն յառաջ եկած են : Այս գաղափարներով յարձակեցան այն պատկերին վրայ , զոր չորս Աւետարանները զծած են Յիսուսի նկատմամբ : Կ'ըսեն , «Այս պիտի ըլլայ Յիսուսը : Ո՛վ կ'ըսէ ձեզի թէ այս պատկերը անխաղախ է : Վերցուցէք ոսկեյատակը եւ դրէք անոր տեղ հին Պաղեստինը իր ցեխոտ փողոցներով : պատկերին լոյսը շատ է , աւելի չուք դրէք , աւելի երկրաւոր եւ մարդկային ըրէք : գոյները սխալ են , բերէք որ մենք իրական գոյնովը ներկայացնենք » Այսպէս աղմուկ յարուցանելով դործեցին պատկերին վրայ : հոս զիմ մը աւերեցին , հոն նոր ձեւ մը աւելցուցին , զոր պեղած էին դարերու փլատակներուն ներքեւէն : լուացին զայն իրենց անլի տեսութիւններով , խարեցին կծու քննադատութիւններով եւ , երբ ինքզինքնին յաջողած կարծեցին՝ պատկերը անձանաչելի ընելու ճիգերնուն մէջ , ուրախութեամբ աղաղակեցին , իբր թէ մեծ յաղթանակ մը տարած ըլլային , «Տեսա՛ք , մենք ձեզի չըսինք : կ'երեւի թէ ամբողջ պատկերը խարդախեալ է : ո՛վ գիտէ թէ երբեք կար Յիսուս մը »

Սակայն այս ուրախութիւնը կարճատեւ եղաւ : Հակառակ բոլոր ջանքերուն , պատկերը բոլորովին չլուծուեցաւ , չանհետացաւ : Կրակոտ աւերիչները զգաստացան եւ սկսեցին լրջօրէն վերաքննել զայն : զգուշութեամբ վերցուցին իրենց ըրած յաւելումները : եւ ահա , թէպէտ հին պատկերը իր իսկութեամբը երեւան չելաւ , բայց դիմադծերը անփոփոխ մնացած էին : Ազնիւ եւ պարզ կը փայլէր Յիսուսի դէմքը իր անեղծանելի յատկանիշերով : պատկեր մըն էր վեհ եւ սիրուն միանգամայն , վսեմ եւ մարդասէր , զօրաւոր եւ մեղմ , Աստուածային եւ մարդկային : Դիտեցին զայն մեծաբանքով եւ բերկրութեամբ , եւ ուրախացան որ յաջողած չէին բնաջինջ ընել : եւ ուխտեցին որ յաւիտեան պահեն զայն մարդոց սրտերուն մէջ :

Սակայն ո՞րն է հիմա Քրիստոնէի ճշմարիտ պատկերը : Ինչ գիտենք Յիսուսի նկատմամբ : Շատեր կան

որ կ'ուզեն բաւականա՛յն Յիսուսի էութիւնը , գոյութիւնը ընդունելով : Պատմական ապացոյցները չեն որոներ , պատմաւածները մի առ մի ստուգելու փափաք չունին : հերիք է որ , կ'ըսեն , Քրիստոնէութիւնը կայ եւ պատմական կրօնք մը , իրողութիւն մը եղած է , երեւակայական չէ : Սակայն աստուածաբանական խրթնաբանութիւններէ հետոյ կեցող մտքի մը համար գոհացուցիչ չէ կարգ մը կասկածներու վրայ անխալտ հիմ մը ձգելու փորձը : Մարդկային ճշմարտասիրութեան հոգւոյն հակառակ է հրաժարիլ Քրիստոնէութեան հիմնադրին պատմական ապացոյցներէն : Չենք կրնար մէկգի թողուլ սա հարցերը , «Ինչպէս էր Քրիստոսի իրական կեանքը : Աւետարաններու ներկայացուցած պատկերը իսկապէս ստոյգ է թէ ոչ : Ի՞նչ գիտենք Յիսուսի նկատմամբ » Ամէնքս կ'ուզենք որ մեր կենսական խնդիրները , մեր կրօնքը , յստակ եւ ստոյգ ըլլան : Ուրեմն վախկոտ եւ վարանոտ չենք կենար դարուս քննադատութեանց հանդէպ : Ինչո՞ւ հոգ ընենք : Ինչ որ պատմական իրողութիւն է՝ այդպէս պիտի մնայ հակառակ քննադատութեան ժանտաջուրին :

Բայց արդեօք չը՞կրնար ըլլալ որ հակառակ պարագային չկարողանանք պատմական հիմ մը դրանել , եւ կարգ մը Սկեպտիկեաններու նման կասկածիք մեր հաւատքին վրայ : Յիրաւի Սուրբ Գրքէն դուրս Յիսուսի կեանքին նկատմամբ ի՞նչ ապացոյցներ ունինք : սակայն կը բաւէ որ «անհրաժեշտ» մէկ գիտողութիւնը , Յովսեփոսի մէկ պատմութիւնը , Սուետոնի մէկ պարբերութիւնը անկասկածելի կերպով կը վկայեն թէ Քրիստոնէի մը ապրած եւ Պոնտացի Պիղատոսի օրով խաչուած է : Ասոնց վրայ կ'աւելնան Պողոս առաքեալին թուղթերը , որոնք կանխադրել աղբիւրներն են տեղեկութեան եւ որոնցմէ Հռովմայեցւոց , Կորնթացւոց , Գաղատացւոց , Փիլիպպեցւոց եւ Թեսաղոնիկեցւոց թուղթերը այժմու էն բժականդիր քննադատներէն ալ ընդունուած են իբրեւ անկասկածելի կերպով վաւերական : Ասոնցմէ ոմանք Քրիստոսի մահէն միայն քսան տարի վերջ գրուած են , եւ Պողոս անձամբ կը ճանչնար Պետրոսը , Յակոբոսը եւ ուրիշ աշակերտներ : ասոնք աղբիւրներ են զորս կոյր մը միայն կրնայ անտես ընել : Ասոնցմով չէ թէ միայն կը հաստատուի Քրիստոսի կեանքին իրականութիւնը : այլ՝ իր խօսքերէն եւ պատուէրներէն եւ մահուան պարագաներէն շատեր կը յիշատակուին (Ա. Կոր. Է. 10, Թ. 14, Ժե. 3-8) : Մարդ մը չափազանց նախադաշարեալ պարտի ըլլալ որ կարենայ կասկածիլ այսպիսի աղ-

բիւրներու պատմական արժէքին վրայ : Անանկին կրնայ տրուիլ այն պատասխանը, զոր Վիլանտ բանաստեղծը տուաւ Մեծ Նափոյէտնի՝ նմանօրինակ պարագայի մը ներքեւ . «Եթէ Բրիտանոս թերեւս երբեք ապրած չէ, կ'ըսէք, ուրիշ մըն ալ ասկէ հազար տարի վերջ կրնայ ըսել թէ Մեծն Նափոյէտն թերեւս երբեք ապրած չէ » :

Տեղեկութեան գլխաւոր աղբիւր կը մնան սակայն չորս Աւետարանները եւ ասոնց նկատմամբ է որ շատ վէճ կ'ըլլայ : Պէտք է յիշել որ վէճը խիստ շատ անգամ վերի վերայ կամ բոլորովին անհիմն է : Պէպզլ, զոր օրինակ, տետրակ մը հրատարակած է հարիւր հազարաւոր օրինակներով, որով կ'ուզէ ապացուցանել թէ ամբողջ Սուրբ Դիրքը կղերականներու քմահաճոյքին յարմարեցուած է բազմաթիւ յաւելումներով եւ 50,000ի չափ տարբեր ընթերցումներով : Ճշմարիտ է թէ Յովհ. Ը. 1-11 եւ Ա. Յովհ. Ե. 7, 8 առ հասարակ ճանչցուած են իբրեւ ոչ-վաւերական, քանզի չեն գտնուիր լաւագոյն ձեռագիրներու մէջ, բայց ասոնք ամբողջ գիրքը անվաւեր չեն ըներ : Եւ եթէ կան այլեւայլ համարներու կամ խօսքերու հազարաւոր տարբեր ընթերցումներ, ատոնք միայն ապացոյցներ են թէ Սուրբ Դիրքը ռփքան շատ ձեռագիրներով պահուած եւ յանձնուած է մեր ժամանակներուն : Եւ եթէ քննենք տարբերութիւնները, պիտի գտնենք որ ասոնք աւելի չեն քան տարբերութիւնը երկու պատկերներու, զորս երկու վարպետներ նկարած են միեւնոյն օրինակին նայելով :

Հակառակորդներուն նպատակը չէ իրականութիւնը պարզել եւ անաչառութեամբ քննել, այլ կասկածելի ընել զայն . եւ որովհետեւ քաղաքավարութիւնը չներեր որ հայհոյեն, կը շատանան ծաղրելի ընելով կրօնքը, անոր հետեւողները . հինգուի, կամ Նախաբան, կամ Նախապաշտօն, կամ շահախնդր. կոչելով : Սակայն տարբեր բան է հեղինակ, եւ տարբեր բան՝ ապացուցանել կամ հաստատել խնդիր մը : Դարուս քննադատները պահպանողական ըլլան թէ արմատական, ամէն ջանքերու եւ հակառակութիւններու հանդէպ ստիպուած են դաւանիլ թէ Աւետարանները եւ ամբողջ Սուրբ Դիրքը իրական, անյողգող վէմի վրայ հիմնուած պատմական չէնքեր են :

Նոյնը կրնայ ըսուիլ հրաշքներուն նկատմամբ : Դրական փիլիսոփայութիւնը կը կարծէր թէ «մարդկային առողջ խելքը» չկրնար այդպիսի բաներու հաւատալ : Անոր հետեւողները կ'ըսէին, «Ինչ որ մենք, լուրջ եւ լուսաւորեալ մարդիկ, չենք կրօնար ըմբռնել կամ փորձել՝ գոյութիւն չունի » :

Սակայն դարէ մը ի վեր մարդկութիւնը սորված է աւելի համեստօրէն խորհիլ : Մեծին Աղեքսանդրի յաղթանակները, Քրիստոսի եւ Փիծարկոյի արշաւանքները վիպական կը թուին, բայց ոչ ոք կը կասկածի անոնց իրականութեան եւ պատմական ստուգութեան : Նոյնպէս հաւատացեալը չկասկածիր հրաշքներու իրականութեան, թէեւ անհաւատը ուրանայ զանոնք . իսկ գիտութիւնը, բաղդատելով զանոնք այժմու քննութեանց եւ ուղեղի զարմանալի բաղադրութեան ու ազդեցութեան փորձերուն հետ, կը դասէ զանոնք կարելիութեանց շարքին մէջ . եւ ուստի կ'ըզրակացնենք թէ Յիսուս այնպիսի անձնաւորութիւն մըն էր որ արտասովոր, կամ ըսենք գերբնական, հոգեկան զօրութեամբ մը օժտեալ կարող էր իշխել Բնութեան եւ հիւանդութեանց վրայ :

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՈՎ ՄԵՂԱԴՐԵԼԻ Է

Ուաշինկթընցի Տր. Կ. Մ. Քոպլըր մօտերս ի Սէյնթ Փոլ գումարուած Ամերիկեան Բժշկական Ընկերակցութեան ժողովին մէջ յառաջ բերաւ այն խնդիրը, որ այնքան յաճախ կը չփոթեցնէ հասարակ ժողովուրդը թէ, եթէ այսինչ այսինչ ակտերը կարելի է արգելել, ինչպէս բոլոր բժիշկները կ'ըսեն, ինչո՞ւ չեն արգելուիր ուրեմն : Տր. Քոպլըր ըսաւ թէ յանցանքը հանրութեանն է, որ զանց կ'ընէ պարզ նախազգուշութիւններ, որոնց պէտքը ծանօթ է բոլոր առողջաբաններուն եւ որոնք կը յանձնարարուին անոնցմէ : «Իրողութիւնը սա է որ,» ըսաւ, «այս յանձնարարութիւնները որդեգրուած չեն հանրութենէն, վասն զի փորձարկական բժշկականութեան ձեռք բերած գիտութիւնը բաւականապէս տարածուած չէ : Ոչ ալ պատասխանատու ենք սա իրողութեան թէ մեր նահանգներէն շատեր առանց քննութեան միօրինակ եւ խիստ դրութեան մը կը թողատրեն ամէն սուտ բժշկի ի գործ դնել արուեստ մը, որ մին է ամէնէն աւելի դժուարին եւ ծանր պատասխանատուութիւն ունեցող արուեստներէն : Այսու ամենայնիւ մենք մեր անձերուն եւ մարդկութեան հանդէպ պարտականութիւն կը զգանք առնել զրական քայլեր ինպատարձրագոյն բժշկական դաստիարակութեան եւ այն օրէնքներուն, որոնք կը կանոնաւորեն բժշկականութեան կիրառումը : Յորքան թոյլ տանք իրենք իրենք բժիշկ կոչող անկանոն եւ անկարող մարդոց, ցորքան հանրութիւնը խաբուի եւ մենք պարտաւորինք

մրցիլ անհմուտ եւ անկարող մարդոց հետ, եւ ցորձան թոյլատրենք 'հաւատքով բուժում' ընել յաւակնողներու եւ ուրիշ սուտ բժիշկներու, տարափոխիկ ակտեր եւ համաճարակ հիւանդութիւններ պիտի ծաւալին իրրեւ արդիւնք տգիտութեան եւ զանցառութեան ։ Տր. Բոպըրի այս խօսքերը ամբողջ մեղադրանքը, կամ անոր մեծ մասը, հանրութեան վրայ կը բեռնաւորեն ։ Ստուգիւ, ժողովրդային տգիտութիւն եւ անտարբերութիւն պատճառ են շատ չարիքներու, որոնց պատճառը չեն կրնար գիտնալ արուեստին անհմուտները ։ Պէտք է որ ամէն ոք աւելի մեծ ուշադրութիւն տայ ձեռնհաս բժիշկներու եւ գիտուններու ազգարարութիւններուն ։ Այն ատեն հիւանդութիւններու արգելումը աւելի աղէկ պիտի յաջողի ։

ԿԱՐՃԱՏԵԻ ԴԺՈՒԱՐԱՄԱՐՍՈՒԹԻՒՆ

Ստամոքսը համբերող եւ երկայնամիտ գործարան մըն է, որ կրնայ շարունակ կատարել իր պարտականութիւնը ճաշէ ճաշ, օրէ օրէ եւ տարուէ տարի, առանց երբեք բողոքի ընդդէմ այն անպատրաստ եւ անյարմար նիւթերուն՝ որոնք կը կուտակուին կը դիզուին անոր մէջ ։ Բայց կայ սահման մը մինչեւ իսկ ստամոքսին տոկալուն ալ եւ, երբ վերջապէս կը բողոքէ, իր գանգատը կ'ընէ անլիրպելի եղանակաւ ։ Անմարսութեան շատին պատճառը չէ ստամոքսին մէջ այնչափ որչափ բերներն մէջ ։ Ստամոքսը մարսողական գործարաններէն մէկն է միայն, եւ կրնայ եւ կը կատարէ միայն այն գործը որ յատկապէս իրեն կը պատկանի ։ Զկրնար լաւ չծամուած նիւթ ընդունիլ եւ մօցնել զայն այնպիսի ձեւի որ պատրաստ ըլլայ ծծիչ գործարաններէն ընդունուելու եւ հիւսկէններուն տարուելու՝ մարմինն սնունդին համար ։ Հետեւապէս աղէկ չծամուած նիւթը պէտք չէ որ մօնէ ստամոքսին մէջ ։ Ստամոքսը փնտսելու երկու կերպ կայ ։ Առաջինն է երբեմն երբեմն չափազանց ուտել, ինչպէս կ'ընեն ուտելու մասին ամէնէն զգուշաւորներն անգամ, տօնական օրերու մէջ ։ Այս շատակերութեան հետեւանքը յոյժ ծանրակշիռ կ'ըլլայ, եթէ մարդ սրտի հիւանդութիւն ունենայ ։ Բայց առ հասարակ բանն այնպէս չըլլար զեռահամբերու եւ քաջառողջներու համար ։ Կերակուրը կ'առնուի չափազանց քանակութեամբ եւ չափազանց արագութեամբ առանց պատշաճ կերպով ծամուելու ։ Աւելի կամ նուազ նեղութիւն յառաջ կու գայ ասկէ ։ Գործիկ շատակերը (կամ գուցէ մեծն ալ) ծանրութիւն կը դգայ եւ թերեւս քիչ մը տկարութիւն ալ իր ստամոքսին մէջ, եւ կը խորհի

թէ արդեօք երբեք նորէն ուտել պիտի ուզէ՞ եւ Դո՛ւ Կարճէին ։ Նոյն ատեն ստամոքսը կը տագնապի իր բեռէն եւ, յուսահատելով զանիկա երբեք մարսելէ, կը ջանայ անկէ ազատուիլ զանիկա աղիքներուն մէջ մղելով ։ Եթէ յաջողի, բնոր աղիքներուն մէջ կ'իջնէ ։ Եթէ չյաջողի, թերեւս վտարէ զայն փսխելով ։ Բայց մինչեւ իսկ այն ատեն սովորաբար քիչ մը կը մնայ գրգռիչ նիւթ, եւ կը սկսի խմորացում մը որ աղիքներուն մէջ խիթ յառաջ կը բերէ ։ Այս հետեւանքին առաջին առնելու ամէնէն աղէկ կերպն է գաղջ ջուր խմել եւ փսխելու գրգռում տալ, յետոյ առնել խաշնդեղ (րավէնտ) եւ մակնէգիւս եւ կամ բաժին մը հրնդկիւղ ։ Այնուհետեւ քիչ ուտելով մէկ երկու օր, եւ առատ ջուր խմելով, ստամոքսը կամաց կամաց կ'աղէկնայ եւ նորէն իր նախկին գործունէութեան կը սկսի ։ Դժուարամարսութեան միւս ձեւն է հինցած տեսակը ։ Այն ալ հետեւանք անզգուշութեան, թէպէտ թերեւս ոչ թէ որկրամոլ շտակերութեան ։

ԱՅԼԻՆԱՅԼԻՔ

Լաւինը աւելի մօր Բէրէլ ։ Վերջերս ձեռնարկուած է հեռադիտակ մը շինել, որ լուսինը ութ մղոն միայն հեռու պիտի ցուցնէ փոխանակ քառասուն մղոնի ։ Յուսալի է թէ հեռադիտակը կարելի պիտի ընէ հասկնալ թէ լուսինը մթնոլորտ ունի՝ եւ կենսունակ արարածներ կը պարունակէ՝ Սոյն հեռադիտակին ծրագիրը աւելի կատարեալ է քան ցարդ գոյութիւն ունեցողներէն ունէ մէկունը ։ Ծրագրողն է Թիոմըս Փրէսթըն Պրուք Անգլիացին, երաժիշտ մը, որ իր պարապ ժամանակները աստեղագիտութեան կու տայ ։ Նոր հեռադիտակին ոսպնածեւը իբր 2,000 Անգլ. ոսկիի պիտի ըլլայ ։ Մր. Պրուք կարգադրութիւններ կ'ընէ արհեստագէտի մը հետ գործիքին խողովակներուն պատրաստութեան համար ։ Աստեղագէտները հետաքրքրութեամբ կը սպասեն հեռադիտակին աւարտման ։

Հաւիտական գէտ ։ Մօտ տարիներու մէջ ոչ մէկ հնախօսական գիւտ աւելի սուր հետաքրքրութիւն արթնցուցած է քան այն գիւտը զոր ըրած են Պարսկաստանի մէջ Գաղղիացի խուզարկուները, Տը Մորկան եւ Շիէլ, որոնք գետնէն հանած են Բաբելոնեան օրինագիրք մը Մովսէսէ զրեթէ հազար կամ Բրիստոսէ իբր 2,300 տարի առաջ պատրաստուած ։ Այն է օրինագիրքն այն կառավարչին որ Ծննդոց գիրքին մէջ կը կոչուի Ամարգալ Թագաւոր Սենաարի ։ Օրինագիրքը քանդակուած է

աւերակներու կոյտի մը ներքեւէ հանուած սիւնի մը վրայ, որուն թուականը Պարսից Դարեհ եւ Արթաքսերքսէս թագաւորներու ժամանակին կը հանդիպի։ Այս օրինադիրքը գտնուածներուն մէջ Բաբելոնեան քաղաքակրթութեան յայտարար ծանրագոյն պաշտօնադիրը չէ լոկ, այլ հնագոյնը պաշտօնական գրութեան, եւ մարդկային քաղաքակրթութեան կանխագոյն պատմութեան մէջ կարեւորագոյններէն մէկը։ Այս դիւտը անհամար վիճաբանութիւններու առիթ պիտի ըլլայ, եւ կը մնայ տեսնել թէ հարկ պիտի չըլլայ արդեօք վերստին սրբազրել վաղեմի Պատմագրութեան բաւական մեծ մէկ մասը։

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ԳԱՂՂԻՈՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԸ

Գաղղիոյ Բողոքականները կը թուի թէ շատ արթնամիտ են։ Անոնք Գաղղիոյ բնակիչներուն միայն մէկ վաթսնորորդը կը կազմեն։ Բայց այնպիսի առաջնութիւն մը ստացած են երկրին թէ՛ մտաւորական թէ՛ քաղաքական ասպարէզին մէջ, որ Բողոքական դաստիարակութեան գերազանցութեան ապացոյց է։ Վստն զի աչքի զարնող պարագայ մըն է թէ անցեալ տասնըեօթը տարիներու միջոցին, տարեկան քննութիւններու մէջ — որոնք տեղի կ'ունենան մեծ Բաղմարուեստեան դռնէ մտնելու համար, ուր զինուորական ճարտարագէտներ եւ սպայակոյտի պաշտօնեաներ կը կրթուին — յաջորդաբար բարձրագոյն աստիճանը շահող աւանդեօթը տղաք ամէնն ալ Բողոքական էին։ Բայց Բողոքականներու առաջնութեան մասին ամէնէն զարմանալի ապացոյցը կաթուղիի գրիչէ մը կու գայ։ Դանի մը ամիս առաջ սապէս կարդացուեցաւ անդրալեռնական Բրաւայի մէջ, որուն խմբագիրը կ'ըսէ. «Այն ժպիրս փոքրամասնութիւնը, լոկ մէկ վաթսնորորդ, այժմ կը տիրէ Մեծին Կարօլսի եւ Սրբոյն Լուդովիկոսի երկրին մէջ, Կառավարութեան ամէն ճիւղերուն մէջ, Դահլիճին մէջ, բարձրագոյն դատարաններուն մէջ, համալսարանական գլխաւոր պաշտօններու մէջ, ամէն տեղ Բողոքականներ կան։ Վերջերս անոնցմէ մին Ծերակոյտի նախագահ եղաւ, ուրիշ մը քիչ մնաց որ նոյն իսկ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուէր։»

ՎԵՐ. ԱԻԵՏԻՍ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ

(Վեր. Յարութեան ճիւղէն, Նի- Երբ)

Երբ մէկը պարտէզ մը երթայ եւ տեսնէ բարձրաբերձ եւ ակնահաճոյ ծառ մը, որ բաւական զարգանալէն եւ իր քաղցրահամ պտուղներով օգտակար ըլլալէն վերջ սաստկաշունչ հովէ մը զար-

նուելով գետին տապալած է, բնականաբար ցաւ կը զգայ։ Բայց եթէ ծառին պատմութիւնը գիտնայ, զիտնայ թէ ան ինչպէս տնկուած է, անոր վրայ ո՛րքան աշխատանք եւ խնամք թափուած է, եւ ո՛րքան օգտակար ծառայութիւն մատուցած է իր շուրջը եղողներուն, աւելի ցաւ կը զգայ։

Շատեր Վեր. Աւետիս Կոստանդեանը հասուն վիճակին մէջ տեսած են։ Բայց անոր ինչ աստիճաններէ անցած ըլլալուն վրայ տեղեկութիւն չունին։ Յօդուածագիրս զանիկա մատաղատունիկ եղած ատենէն ճանչնալու բարեբախտութիւնը ունեցած է։ Վերապատուելին Այնթապու մօտ Գիւլիս կոչուած աւանէն ըլլալով բարեպաշտ ընտանիքէ մը յառաջ եկաւ։ Պատանեկութեան ատեն ուսում առնելու համար Այնթապ զրկուելով Փրոֆ. Պէզդեանի աշակերտեցաւ։ Իր ուսման ընթացքը չաւարտած, իրեւ ուսուցիչ Մարաշ զրկուելով, ժամանակ մը տղայոց դպրոցին եւ հոգեւոր պաշտօնէութեան համար ընտրուած խումբի մը զասախօսեց։ Յետոյ իր անկատար թողած ուսումը կատարելագործելու համար Այնթապ վերադարձաւ։ Այս անգամ զիտակսն եւ աստուածաբանական ուսմանը ընթացքը լրացնելով Մարաշու երկրորդ եկեղեցիէն հրաւիրուեցաւ։ Ատեն մը ժողովրդեան մէջ իբրեւ քարոզիչ աշխատելով եւ ինքզինքը անոնց սիրցնելով հովուութեան կանչուեցաւ։

Երբ ժողովրդեան մէջ կ'աշխատէր, եկեղեցիի մը պէտքը տեսնելով շինութեան ձեռնարկեց եւ բոլոր իր ոյժը ու ազդեցութիւնը գործածելով վերջապէս շինութիւնն ի գլուխ հանեց։ Այն նոյն եկեղեցին է որ ցարդ կանգուն կը մնայ, եւ երկար տարիներ ալ պիտի մնայ։ Յատկապէս ինքը պատրաստեց «Իսմինէ թախսիս էտէրիզ» Տաճկերէն երգը, որ առաջին անգամ այդ եկեղեցւոյն նաւակատիքին երգուեցաւ, եւ այնքան քաղցր կերպով որ սոյն օրհնեալ օրուան երջանիկ յիշատակը դեռ երէկուան պէս իմ յիշողութեանս մէջ թարմ է։ Բարոզի ատեն իր առջեւ խուռն բաղմութիւն կ'ունենար եւ կը ստիպուէր քանիցս անոնց ըսել, «Ելէք, դէպ ի բեմ չարժեցէք որ նոր եկողներուն տեղ բացուի։» Իր պաշտօնէութիւնը այնքան յաջող, այնքան արդիւնաւոր եղաւ որ անգամ մը մեծ անձնաւորութիւն մը ինձ ըսաւ, «Երանի քարոզիչի մը որ այսպիսի ժողովուրդ ունի, երանի ժողովրդի մը որ այսպիսի քարոզիչ ունի։» Իր օգտակարութիւնը միայն իր եկեղեցիին սահմանուած չէր։ Մարաշու ամէն եկեղեցիները եւ Այնթապէն Մարաշ փոխադրուած դպրոցն ալ կ'օգտուէին անկէ։

Երբ ամէն ինչ այսպէս յաջող կերպով յառաջ կ'ընթանար, հանգուցեալը Աստուածաշնչի թարգ-

մանուկներն օգնելու համար Պոլիսէն Տր. Փրաթ անունով միսիոնարէն հրաւէր ընդունեցաւ : Կարծեմ օղափոխութիւն մը ընելու խորհրդով Պոլիս գնաց եւ ժամանակ մը այդ գործին մէջ աշխատեցաւ : Նոյն ատեն եկեղեցին անոր անդադար կը գրէր որ վերադառնար : Թէեւ Պոլսոյ գործը հաճելի եւ իր զարգացման շատ նպաստաւոր էր, բայց վերջապէս եկեղեցւոյն թախանձանաց տեղի տալով վերադարձաւ Մարաշ : Հոլովին քաղաք ժամանման օրը ժողովրդեան համար մեծ եւ երջանիկ օր մըն էր : Անոնցմէ շատեր մինչեւ երեք ժամ հետեւ գիմաւորելու գացին : Հոլովը եկաւ, բոլոր զօրութեամբ կ'աշխատէր : Ժողովուրդն ալ ինքզինքը երջանիկ կը զգար : Դժբախտաբար Մարաշի մէջ պատկի անակնկալ խնդիր մը ծագեցաւ, ուրու լուծման համար բոլոր եկեղեցիք Պատուելին Պոլիս գրկեցին : Այս անգամ դարձեալ թարգմանութեան գործին հրաւիրուելով մինչեւ ցփերջ հոն մնաց : Այս անակնկալ փոփոխութիւնը եկեղեցին որչափ տխրեցուց՝ չեմ կրնար պատմել : Թէպէտ չուզեց երկար ատեն իր հոլովին հրաժարականը ընդունիլ, բայց վերջապէս Նախախնամութեան տնօրէնութեան համաձայնիլ ուղղելով համակերպեցաւ :

Մինչ վերապատուելին թարգմանութեան գործին մէջ կ'աշխատէր եւ Պոլսոյ Հառու կը քարոզէր, նոյն ատեն ինքզինքը զարգացնելու նպատակաւ Բուպրէթ Գոլէճ երթալով մասնաւոր դաս կ'առնէր : Եւ լեզուագէտ Տր. Բիկզէ ալ ներայեցերէն եւ Յունարէն կը սորվէր : Տարիներ յետոյ իրրեւ արձակուրդ եւ իրրեւ աւելի դադափար ստանալու համար ընտանեօք Սկովտիա գնաց : Մի քանի տարի հոն կենալէն յետոյ Պոլիս վերադարձաւ եւ իր առջի գործերը վերսկսաւ : Այսպէս 26 տարիի չափ աշխատելով, մինչ կիրակի գիշեր մը Պոյաճըղիւղ կը քարոզէր, յանկարծ կ'ախուժածահար եղաւ եւ գործելու այնքան անկարող, թէեւ երբեմն ջանաց բան մը ընել, բայց չկրցաւ շարունակել : Ծովային ճամբորդութենէ օգտուելու յուսով ընտանեօք Ամերիկա փոխադրուեցաւ : Ժամանակ մը հոն կենալէն վերջ, որպէս զի իր ամուսնացեալ դստեր այցելութիւն մը տար եւ այս առթիւ տեղւոյն մեղմ օդը վայելէր, Քալիֆորնիա ուղեւորեցաւ եւ հոն իր մահկանացուն կնքեց : Ահա այսպէս վերջացաւ օգտակար կեանք մը, կեանք մը՝ որու պէտքը ամէն զինք ճանչցող գիտէր : Սիրելի բարեկամս, զնա, հանդէս լուսաւորներու աշխարհին մէջ, տես քու Սամուէլը, տեսակցէ ծնողքներուդ հետ, խօսակցէ բարեկամներուդ եւ մօտերս վախճանեալ պաշտօնակիցներուդ հետ : Շատ չանցած՝ մենք ալ կը հասնինք ձեզի :

Հանգուցեալը իրաւ կարող մարդ էր (1) իրրեւ խորհուրդ եւ քառադ-նէն տէր մէկը : Օր մը ինձ ըսաւ, «ԱՅ մայրկեան խորհիմ, կրնամ քարոզ մը պատրաստել» : Երբ իր խորհրդին արդիւնքները լեզուաւ արտայայտէր, հաճութեամբ կ'ունենէր, երբ գրի անցնէր, ուշադրութեամբ կը կարդացուէր : Խորաթափանց մէկն էր : Մինչեւ ծովուն յատակը կը սուզէր եւ անկէ ոսկի եւ գոհարներ դուրս կը բերէր : Իր խորհուրդները կարող էր քիչ խօսքով արտայայտել : Ուղիղ դատողութիւն ունէր : Անոր ներկայութիւնը ժողովներու մէջ եւ խրթին խնդիրներու լուծման ատեն կը խնդրուէր : Անհատներու եւ հրապարակաւ վիճարանութեանց ատեն իր դատողութիւնը ակնբերել կ'երեւէին : Դիտէր խօսքերը կշռել, գիտէր անձին, տեղին եւ պարագաներուն համեմատ գաղափարներուն ձեւ տալ :

(2) Իրրեւ քառադ-նէն կարող էր : Ժողովուրդները որոնց քարոզեց՝ այս մասին թող վկայեն : Անոր քարոզները աստուածաբանութիւն, լեզու, պերճախօսութիւն, խօսելու եւ խօսուածները ինչպէս հրապարակ ընելու կերպերը կը սորվեցնէին : Մարաշու Աստուածաբանական դպրոցին աշակերտները անոր օգտաշատ խօսքերը լսելու համար խումբ խումբ կը դիմէին եւ կը հիանային : Թէ՛ անոնք եւ թէ՛ ժողովուրդը եռանդով մտիկ ըրած ատենին՝ յանկարծ քարոզին վերջ կու տար : Ինքը սովոր էր ըսել, «Մէն մի քարոզի մէջ զըլ-խաւոր եւ ցցուեալ խորհուրդ մը պէտք է գտնուի, եւ ժողովուրդը այդ խորհուրդը իրենց հետ տուն տանելու են» : Կը հաւատամ թէ այդպէս ալ կ'ըլլար : Կ'ըսէր նաեւ, «Եթէ քարոզիչ մը կիրակի օրը բնմէն ժողովրդեան անդադար եւ համեղ բան մը կերցնէ, շարժումն մէջ դորձած բոլոր սխալները եւ թերութիւնները կը ներուին» :

(3) Իրրեւ քառադ-նէն զօրաւոր մէկն էր : Արդէն իր արձակ խօսքերը եւ գրութիւնները բանաստեղծական էին : Ան գիտէր լեզուն քաղցրացնելու կերպը : Տաճկերէն երգարանին մէջ զոհար երգերուն մեծ մասը անոր կը պարտինք : Անոնց մէջ ինչ քաղցրութիւն, ինչ ներդաշնակութիւն, ինչ յետի ճշդութիւն, ինչ աստուածապաշտական խորհուրդ եւ զգացումներու արտայայտութիւն :

(4) Իրրեւ լեզուադէտ կարող մէկն էր : Միջավայր այս մասին իրեն օգնեց : Տաճկագէտ գրագիրներու, Հայկարան կղերներու եւ մանաւանդ Տր. Բիկզի հետ երկար ատեն միասին աշխատութիւնը զինքը Տաճկերէնի, Հայերէնի, Անգլիերէնի, Երրայեցերէնի եւ Յունարէնի մէջ մեծապէս յառաջացուցին :

(5) Իրրեւ Սուրբ Դրոյ Գեղեհ կարող մէկն էր :

Դէթ երկու լեզուներով Սուրբ Մատենան թարգմանութեան պարապելով տարիներով եւ այս առթիւ բազմատեսակ ձեռագիրներ ու մեկնութիւններ խառնշուկելով Սուրբ Գրոց ամէն մէկ բառին նշանակութեան տեղեկացաւ :

(6) Իբրեւ Բեֆարմէայ կարող մէկն էր : Կը հաւատանք որ քարոզածը իր կեանքին կը փոխէր : Զինք ճանչցողները անոր ինչ նկարագրի տէր ըլլալը գիտէն : Անշուշտ վերապատուելին մարդ էր, անոր վրայ իբրեւ մարդու վրայ կը նայինք, ոչ թէ իբրեւ հրեշտակի : Յանձին անոր՝ բոլոր Աւետարանական ժողովուրդները եւ ամբողջ Հայ համայնքը անփոխարինելի կորուստ մը կրեցին : Նախախնամութիւնը շատ նպաստաւոր վիճակի մը մէջ դրած էր զայն : Անանկ արածութիւն քիչերու վիճակած է : միջավայրէն շատ օգտուեցաւ, իր գլխուն մէջ պատուական գոհարներ գանձեց, որոնք միայն իրեն համար չէին, այլ հառարակութեան համար ալ :

Վերապատուելի Աւետիս Կոստանդեան, թէպէտ մեռաւ, յաւէտ մեր հետ կ'ապրի : մեր հետ կը խօսի, քանի որ Սուրբ Գիրքը մեր հետ է, քանի որ իր երգերը մեր մէջ կ'երգուին : Ասիկա քիչ միջթարութիւն է իր սիրելի ամուսնոյն, զաւակաց, իր ժողովրդեան, բարեկամաց եւ զինք բոլոր ճանչցողներուն : Խնդրենք Տէրոջմէն որ կերպով մը անոր տեղը լեցնէ :

ՉՐԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

(Յովհ. Պատմութեան, Խաբէրք)

Դպրոցական Սաներ-

Դորովի ջերմին զգացումով մ'է որ սա քանի մը տողերը կը գրեմ կրասեր կղբայրներուս, յուսալով թէ կրնան օգտակար ըլլալ : Նուիրական պարտք կը սեպեմ քանի մը թելադրութիւններ ընել : Ձեզ անձամբ ճանչնալու պատիւը չունիմ, բայց զգացումի աննիւթ թելերով ձեզ կ'ապուած ըլլալով՝ սիրտս կը տրոխէ ձեզ համար :

Դպրոցական պարոններ, զուք համայնքին էն խոստմնալից հատուածն էք տարիքի թարմութեամբ եւ կրթութեամբ օժտուած : Դուք գիտութեան տաճարին մէջ Բնութեան ու ընկերութեան, կեանքին ու յաւիտեանականութեան գաղտնիքները կը պրպտէք : Ձեր ուսուցիչները քուրմեր են որ ձեր առջեւ կը պարզեն կեանքին ու Բնութեան միսթիք հարցերը :

Պատկառանքով մտէք այդ տաճարի սեմէն : Ինչպէս երկիւղած հաւատացեալին առջեւ կը բացուին երկնից զգլխիչ տեսիլները, նոյնպէս խոնարհ ուսումնականին առջեւ կը պարզուին Բնութեան հրաշալիքները : Դիտութեան եւ երկնից արքայութիւնները միեւնոյն պայմանով կրնանք ժառան-

գել : Յաւակնոտ ուսումնականին գանկէն ոչինչ կը թափանցէ ներս :

Միշտ հետեւէ՛ք եղէք թափանցելու գիտական գաղտնեաց խորանը : Ձեր աչքէն ու ձակատէն հետաքրքրութեան բոցը թող փայլատակէ : Բնութեան ամէն մէկ երեւոյթը, կեանքի իւրաքանչիւր էջը սերտել ձեր էն գերագոյն հաճոյքը թող ըլլայ : Ճշմարտին սիրովը մկրտուեցէք : առանց այս մկրտութեան գիտուն չէք կրնար ըլլալ : Ժամանցի, շահու, սովորութեան եւ ստիպումի մտրակին տակ դպրոցի սրահներուն մէջ զեգերող աշակերտները օր մը դռնէն դուրս պիտի ելլեն առանց գիտութեան ճաշակը առնելու : Թէեւ ժանեկազարդ տիփլում մը ունենան ձեռքերնին, իրենց գանկը սնամէջ է : Ծըբբէն ձեռն ու գէրբէն ճաշիչ էն թանկագին օժիտներն են որ երբեք դպրոցը կրնայ կտակել ձեզ : Ասոնք ուսումնականին անբաժանելի մենաշնորհն են : Ասով կրնաք համեմուլ ձեր կեանքը դպրոցէն վերջն իսկ ու հաճոյքի մշտահոս ալ մը ունենալ ձեր ներսիդին : Առանց ճշմարտութեան սիրոյն՝ նախապաշարուն ու հառարակաց կարծիքը ձեր իսկապիսի մտածումները պիտի խեղաթիւրեն ձեզ մտլորցնելով, ձեզ պիտի զրկեն ճշմարտ ուսումնականի մը արժանիքէն : Առանց այդ սիրոյն ստոյգն ու հաւանականը, կարելին ու կասկածելին քառսի մը պիտի վերածեն ձեր միտքը աւելի միգամածային քան արարչութեան քառսը : Մասնաւոր դաւակներու մէջ չարեցէք ստոյգն ու կարելին եւ համբերատար խուզարկեցէք առանց սա յաւակնութիւնը ունենալու թէ ամէնն ալ պիտի լուծուին : Տարակոյճներ կան որ ձեզ հետ գերեզման պիտի տանիք : Մարդկային բանավարութիւնը ի դուր կը ձգնի տիեզերքի Կորդեան Հանգոյցները լուծել : Առանց այդ խորհրդաւոր երեւոյթներուն՝ կեանքն ու կրօնը իրենց վսեմութիւնը պիտի կորսնցնէին, վսեմին էն ցայտուն յատկանիշը գաղտնիքն է : Մեծ հեղինակներ, ձեր ուսուցիչներն ու փորձառութիւնը կեանքի կենսական հարցերը պիտի պարզեն ձեր առջեւ որոնք բաւական են վսեմ կեանք մը ապրելու համար : Անդին կը մնան փիլիսոփայական հարցերը, որ դարերով մազնիսած են խորհող գանկերը ու միշտ հեզնած զանոնք : Փիլիսոփայութիւնը մտքին էն վսեմ խոյանքն է զէպ անձանօթը, բայց էն անյաջողը :

Ամէն գիրք իբր պատգամատեղի մի բնութեան, ամէն հեղինակ անսխալ առաջնորդ մը չէ : Պաշտելի գրքերն իսկ ճշմարտութեան մէկ տեսակէտը կը ցուցնեն, սիրուած հեղինակները Բնութեան մէկ երեւոյթը պարզած են : Միայն մեծ հեղինակներու հրաշակերտները կարգացէք ու դանոնք բաղդատե-

լով ձեր անձնական համոզումը կազմեցէք : Մեծ հեղինակներու գաղափարներովը մի մոլորիք . կըրնան անոնք խոշոր սուտեր ըլլալ : Գէրգիլը Բաբելոնէն . զգոյշ, դադափարները ոճրագործ են . երբեմն Կալիփոն Բաբելոնէն կը կողոպտեն մարդէն ինչ որ կեանքին գոհարներն են — իր կրօնը, նկարագիրը : Ամէն գիրք մի լափէք . աշխարհը գիրք կարգալ չեկանք : Գիրքերուն ընտիրները ընտրեցէք . անոնք որ կեանքը կը վսեմացնեն իրենց ազնիւ ներշնչանքովը՝ զգալու ու մտածելու եղանակին վրայ բարերար ազդեցութիւն կը գործեն : Դարուս սկիզբիկ ու նիւթապաշտ մտածումները ախորժով մի լափէք : Ամէն դար իր մոլորութիւնները ունի, որոց հանդէպ անտարբեր կը թուի : Ընկերային կազմակերպութեան արդի տիպը, տնտեսական կեանքի առեւտրի պայքարը կ'անուշցնեն այդ դաւանանքները : Բայց մարդկային ընկերութեան երկուորեակ դահիճներն են այդ վարդապետութիւնները : Կեանքի լրջութեան դաւանանքը, բարոյականի իտէալը, Աստուծոյն հաւատքը իրենց նուիրական մատուցները թող ունենան ձեր սրտին մէջ եւ հօր ներգործութիւն մը ձեր կեանքին վրայ : Առանց հաւատքի, բարոյականի, նկարագրի, կեանքը անամական պայքար մը կը դառնայ : Կ'առնէ մարդէն իր վսեմութեան գիծերը : Քանիներու համար դադափար մը անդունդ մը եղած է, իրենց հոգեկան ոյժերը ամլացնող պատուհաս մը : Վէպերէն միայն հրաշակերտները կարողացէք սա պայմանաւ որ ձեր նկարագիրը իր հաստատուն տիպը առած ըլլայ եւ զգացումներու մոլորուն շրջանէն անցած ըլլաք, սա պայմանաւ որ մտքի հաստունութեամբ կարենաք թափանցել վէպին տակ թագնուած մեծ սկզբունքները : Զգոյշ անամէջ եւ լպիրշ վէպերէ . ձեր լրջութիւնը, ժամանակը եւ նկարագիրը կը գողնան անոնք : Վիպամոլութեան ախտին զոհ քանի՞ զպրոցականներ ունինք, որոնք ցնորական աշխարհի մը մէջ կ'ապրին ու զպրոցական սեզաններու վրայ ցերեկը կ'երազեն : Գին՝ զպրոցականներ՝ որ գիշերը ցորեկին խառնած անդադար կը լափեն զրականութեան թոյները, թերթերու մրուրները կ'ըմպեն եւ «իւր» մը կ'ապրին որ իրենց բարոյական գերեզմանն է :

Ձեր նախասիրած գրքերն ըլլան ձեր դասագրքերը : Մինչեւ որ օրական դասերնիդ լաւ մը չուսումնասիրէք, արտաքին ընթերցանութեամբ մի պարապիք : Կ'ընդունիմ թէ զպրոցին մէջ առնելու է արտաքին ընթերցանութեան ճաշակը : Բայց ուսումի հիմերը հաստատուն կռուանի մը վրայ դնելու համար լրջօրէն պատրաստելու է օրական դասերը : Լեզուներու եւ գիտութեան

հիմնական սկզբունքները լաւ մը իւրացնելէ վերջ զիրին է զանոնք կատարելագործել Լեռնապետացոյցով, որ լեռնապետացոյցով ու պաշտէն է ամէն յառաջդիմութեանց : Դալով դաս պատրաստելու եղանակին, Լեռնապետացոյցով սկզբունքին կ'առնեցէք : Ձեր արժանապատուութեան նախանձախնդիր վերջին ճիգերնիդ թափեցէք ինքնին ըմբռնելու խնդիրը : Անձնական ճիգով եւ անկախօրէն իւրացուած դասերը միայն իրականապէս մեր սեպհականութիւնը կ'ըլլան ու մեզի հաճոյք կ'առնեն : Կրաւորական աշակերտ մի ըլլաք, այլ ներգործական : Եթէ անձամբ չէք կրնար խնդիրը լուծել, նախ գիրքերու գիմեցէք, ապա ուսուցիչներու : Բնաւ մի ամչնաք ձեր տգիտութիւնը պարզելէ առնէն բաց գոյներով, ու համոզուի մի կեղծէք մինչեւ որ յօշափելի փաստեր ձեր միտքը չլուսաւորեն : Դասատուին օձիքը մի թողուք մինչեւ որ ձեզ գոհացնէ : Թող դասատուն համոզուի թէ իր առջեւ նստողները կոծի զլուխ չեն այլ մտածող գանկեր, որ իր սխալները քննադատելու ձեռնհասութիւնը ունին : Այս գիտակցութիւնը գրգիռ մը պիտի ըլլայ որ կանխապատրաստութեամբ ու ճոխ հետաքննարկ մտնէ դասարան : Ամէլուտ, երկնոտ աշակերտները ծոյլ, իսկ ճշմարտութեան նախանձախնդիրները մեղուալան, դասատուներ կ'ունենան : Մի խորհիք թէ դասատուին առջեւ ձեր պատիւը կը կորսնցնէք . քաւ լիցի : Անկեղծներուն ու քաջներուն վերապահուած են յարգանքի պսակները : Նախամեծար սեպեցէք անոնց աչքէն ելլել ու չլուսնալէ ձեր ապագան : Ծշմարիտ ուսուցչին մեծագոյն հաճոյք է համարձակ խուզարկու աշակերտներ ունենալ :

(Շարունակել)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՔ, ԱՐԱՅԿԻՐ

Եկեղեցւոյն զինքն . 1900 Հոկտեմբերի վեր մեր եկեղեցին անհովիւ մնացած է : Այս միջոցին մեր բեմը լեցնելու համար չըջակայ եւ հեռի երէցներէն ոմանք պաշտօնի հրաւիրուած են առանց ունէ յաջողութեան : Թէեւ երկու տարիէ աւելի հովիւի բացակայութիւն մ'ունեցած է եկեղեցին, բայց ժողովրդեան հոգեւոր պէտքերը եւ եկեղեցական անհրաժեշտ գործերը մասամբ լեցուած են այցելող հովիւներու քարոզութեամբ ու աշխատութեամբ : Օրհնութիւն մը վայելելու համար ժողովուրդ մը պարտի ունենալ կարօտութեան զգացում, հոգեւոր պապակ, լեցունութեան պէտք եւ առնելու փափաղ : Ասոնք բոլորն ալ ժողովրդեան մէջ տեսնուած են միշտ : Մանաւանդ այցելող հո-

վիճակները պարբերաբար իրարու յաջորդած են եւ դեռ մէկին ձգած հոգեւոր ազդեցութիւնը չմարած՝ միւսը եկած է արծարծել եւ զօրացնել զայն։

Տարբեր ձայներ ժողովրդեան տարբեր պալատութիւնները եւ թերութիւնները չեղած ու յայտնած, տարբեր ուղղութեամբ Աստուածային ճշմարտութիւններ քարոզած ու բացատրած եւ տարբեր պէտքերու վրայ իրենց մատերը դրած ու հոգացած են։ Այս տարբերութիւններն անշուշտ ապարդիւն չէին կրնար մնալ։ Այս պարագաներուն ժողովուրդն հոգեւոր արտասովոր արթնութիւններու նշաններ, Քրիստոնէական նոր զգացումներ եւ անխախտ բարի որոշումներ եւ ուխտեր ունեցած է։ Վերջապէս հիւր երէցներու աշխատութեանց արդիւնքն անուրանալի եւ ակներեւ է եւ եկեղեցին ալ Սուրբ Հոգւոյն օրհնութիւններն ու երկնային շնորհները միշտ վայելած է։

Նախ, այցելած է Վեր. Ժ. Քրաւեն, իւրեք ժամ միսիոնարութեան շրջիկ քարոզիչը, երկու անգամ 1901ի սկիզբներն ու վերջերն, իր հետ ունենալով Միս Պուշ։ Իր վեհ կերպարանքն ու պատկառելի դէմքն անձնուէր միսիոնարին հոգեյոյզ եւ եռանդոտ քարոզներն աւելի ազդեցիկ եւ տպաւորիչ ըրած են։ Վեր. Ժ. Քրաւենի առաջին այցելութեան վերջ 1901 Յունիսին երկրորդ այցելոյն Փէրիի Հայ Բողոք. եկեղեցւոյն ներկայ երէցն եւ մեր նախնի ուսուցիչն Վեր. Ասատուր Նիկողոսեան եղած է։ Իր քարոզութեանց ժողովուրդը շատ սիրով ունկնդրած է։ Հոգեւոր իղձեր ու փափաքներ յայտնուած եւ Սուրբ Հոգւոյն գործելը զգալի կերպով տեսնուած է։ 6-7 շաբաթներ կենալէ վերջ իր ետեւ անոյշ տպաւորութիւն մը թողելով մեկնած է իր պաշտօնաւայրը։ 1902 Յունուարի սկիզբներն, ժողովրդին հրաւիրազրօյն, Փէրչէնձի ներկայ երէցն Վեր. Տրդատ Թաճարեան կ'այցելէ։ Իր սիրուն դէմքը, բարեձեւ կազմը, Քրիստոնէական հեղ ընութիւնն ու վարքը, ընկերային յարաբերութիւններն ու ժողովրդականութիւնն եւ հոգիներ սիրաշահելու կերպերն իր անձը աւելի սիրելի ըրած են։ Բեմախօսութեանց մէջ իր հաճելի ձայնը, յստակ, մաքուր եւ դիւրահասկնալի ոճը, բարեձեւ շարժումներն եւ կարճ, լեցուն եւ պարզ քարոզներն իր ունկնդիրներու թիւը բազմապատկած եւ իր պաշտօնին ու գործին մէջ յաջողութեանց պատճառ եղած են։ Ամիսուկէս կենալէ վերջ կը մեկնի աեղէս։ Հազիւ քանի մը ամիսներ կ'անցնին, երբ 1902 Յունիս 16/29ին Վեր. Գաւմէ Ապլահատեան կու գայ։ Եկեղեցին արդէն մէկ երկու անգամ հրաւիրած էր Պատուելին դէթ

այցելութեան մը համար, եթէ չկրնար ալ շարունակ կենալ։ Իր շրջիկ քարոզչութեան պաշտօնը ստանձնելէ եւ իւրեք ժամ ու շրջակայ գիւղերն բաւական ատեն աշխատելէ վերջ առաջին անգամ իւրեք ժամ զուրս կ'ելլէր եւ Արարկիր կը հասնէր։

Հասած օրը իր առաջին գործը եկեղեցւոյ բեմը վազել կ'ըլլայ։ Իր շինիչ եւ ազդեցիկ քարոզչութեամբ պաշտամանց ներկայ եղողներու թիւն զգալի կերպով օր ըստ օրէ կ'աճէր։ Լուս. եղբայրներէն շատեր մտիկ ընելու կու գային հոգեխօս քարոզիչին եւ ազդուած կը մեկնէին։ Տեղս ոտը կոխած օրէն ժողովներու թիւն կրկնապատկուեցաւ։ Շաբթուան մէջ ամէն առաւօտ աղօթաժողովներ եւ չորեքշաբթի առտուններն ու կիրակի օրերն քարոզի ժողովներ ըրաւ անընդհատ։ Իրիկուններն ալ թաղերը եղբայրներու տուններն աղօթաժողովներ կ'ըլլային շարունակ, ուր կը հրաւիրուէին բոլոր թաղեցիներն անխափր։ Աղօթաժողովներէն դուրս գտած ժամանակն այցելեց ընդհանուր եղբայրութեան։ Տները մէկիկ մէկիկ փնտռեց եղբայրներն, անոնց հոգեւոր վիճակին տեղեկացաւ եւ քաջալերեց։ Ընտանիքներու մէջ անհատական տեսակցութիւններ ըրաւ, խօսեցաւ, խրատեց եւ աղօթեց։ Զմեաց ընտանիք օր Վեր. Երէցը այցելած չըլլար։ Իր բոլոր աղօթաժողովներուն եւ ի մասնաւորի չորեքշաբթի օրուան մը ծոմապահութեամբ եղած աղօթաժողովին մէջ սրտեր բացուեցան հրապարակաւ աղօթելու, խօսելու եւ խոստովանելու, անցեալ մեղաց վրայ լալու եւ նոր կեանքը ապրելու, եւ հոգիներ ուխտեցին Տէրօջը նուիրուիլ եւ գործել։ Վերջապէս Վեր. Գաւմէ իր յարատեւ ջանքերով ու անխնայ աշխատութեամբ ժողովուրդը մօտեցուց Փրկչին, Աւետ. եղբայրութիւնն հաւաքեց, ընդհանուր ժողովրդեան հոգեւոր անզգայութիւնը փարատեց, քրիստոնէաբար գործելու նոր եռանդ դրաւ եւ գործելու կարող մարդերն եկեղեցւոյ գործերու մէջ գործակցութեան բերաւ։ Շատ հոգիներու վրկուութեան եւ եկեղեցւոյ մեծ քաջալերութեան պատճառ եւ միջոց եղաւ։ Երեք ամիսներ սպասելէ վերջ Շեփիկ գիւղն զնաց։ Կարծեմ առիթն է հոս յիշել Տր. Միքայէլ էֆ. Յակոբեան, որ քիչ վերջ հոս այցելեց հոգեւոր այս նոր արթնութեանց զարկ մը տալու նպատակաւ ալ, Գէթ մեզի անանկ թուեցաւ եւ մենք ասանկ հաւատացած ենք եւ կ'ընդունինք։ Յիշեալ բժշկին մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը կը յայտնենք հրապարակաւ տկար եւ անհովիւ եկեղեցեաց մատուցած իր օգտակար ու զնահատելի ծառայութեան համար։ Ուրախ ենք

լսելով որ Տր. Միքայել էֆ., դեռ սկսած տարին չլրացած, մէկ տարի եւս շարունակելու համար դարձեալ տարեթուակ վճարել խոստացած է ձեռնհաս եւ բանիքուն քարոզչին՝ Վեր. Գաւմէ Ապլահատեանի՝ նոյն գործին համար:

Վեր. Ճ. Բ. Պրատունի երկրորդ այցելութենէն վերջ (1901 Նոյ.) մինչեւ հիմա ի բացակայութեան այցելու պաշտօնէից քարոզած է ալեգորդ Տր. Յարութիւն էֆ. Հէքիմեան, բնիկ Խարբերդցի եւ շատերու ծանօթ: Այս բժիշկը այժմ շատ փոխուած եւ Սուրբ Հոգիով ալ նորոգուած՝ ձեռք առած է հոգեւոր գործը, իր ազգու եւ շինիչ խրատականներովն ու գործնական քարոզներովը ժողովրդեան սիրտն ու հոգին գրաւած է եւ ժողովուրդէն ալ շատ սիրուած: Իր հոգեւոր գործը ստանձնելէն ի վեր կիրակի օրերը պաշտամանց ներկայ եղողներու միջին թիւը 200ի կը հասնի եւ շաբաթական երեք աղօթած ժողովներն ալ միշտ կը շարունակուին: Աստուծոյ եւ եկեղեցւոյն սիրոյն համար եւ իր կարողութեան չափով անձնուիրաբար ըրած յարատեւ ջանքերուն, նուիրական գործերուն եւ անպայման զոհողութեանց համար ժողովրդեան երախտիքն ու շնորհակալիքը չահած է, ինչպէս նաեւ յայտնի է սա իրողութեամբ որ ներկայ տարւոյս սկիզբները եկեղեցին անցեալին համար իր յատուկ շնորհակալագիրն եւ առջի պէս դարձեալ իր գործը շարունակելու համար իր հրաւիրողին մատուցած է յիշեալ բժիշկ էֆ.ին: Կը մաղթենք որ Երկինք վարձատրէ եւ արդիւնաւորէ անոր բարի գործերը: Անշուշտ մեր ժողովուրդը զիս չպիտի մեղադրէ, եթէ յարմար աւիթը սեպելով ի դիմաց Բողոք. ժողովրդեան հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնեմ յիշեալ Վեր. Երէցներուն եւ բժիշկ էֆ.ներուն:

Արարելիք, 1903 Փետր. 22/7 Կ. Գ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՍՐՎԱԶԻ Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ. ԳՈՐԾԵՐ

Ա.

Եկեղեցին և իր աշխարհը

Ա. Շրջան. 1851-1870: Սրվազի մէջ առաջին Հայ-Աւետ. եկեղեցին կազմուած է 1851ին Տրապիզոնի միսիոնար Մր. Փաուրգի ձեռամբ: Այս եկեղեցին կը բաղկանար 8 անդամէ, եւ թէպէտ վերոյիշեալ միսիոնարը երբեմն այցելած է այս նորակազմ եկեղեցին, սակայն մինչեւ 1855 (որչափ որ կարելի եղած է հին եւ անկատար արձանագրութիւններէ ստուգել) Սրվազի մէջ կանոնաւորապէս գործող Ամերիկեան միսիոնար գտնուած չէ:

1855ին Սրվազի առաջին Ամերիկեան միսիոնարները, Մր. Փարսընս եւ Մր. Փլըմըր, Թոքասէ հոս փոխադրուելով հաստատած են միսիո-

նարական կայան մը որ կը մնայ մինչեւ հիմա: Այս եւ ասոր յաջորդող 10-15 տարիներու միջոցին Բողոք. ժողովուրդը բաւական մեծցած է թուով, սակայն կը թուի թէ բուն եկեղեցին շատ քիչ հոգեւոր զարգացում ունեցած է: Այս բանը որոշ կերպով կը տեսնուի այդ ժամանակի եկեղեցական արձանագրութիւններէն, որք անյուժեղի վէճերու, հակառակութիւններու, գայթակղեցուցիչ արարքներու եւ եկեղեցիէն կտրուած անձերու պատմութիւններով լեցուն են:

Սրվազի եկեղեցւոյն այս վիճակը այնքան ուշադրութիւն գրաւած էր, որ Եկեղեց. Կեդրոնական Միութեան ժողովը խնդիրը քննելու համար մասնախումբ մը ընտրած եւ 1870ին Մարդուանի մէջ գումարուած իւր մէկ ժողովին մէջ յիշեալ եկեղեցին պաշտօնապէս «Ճնշեալ» նկատել որոշած է: Այսպէս վերջացած է Սրվազի առաջին Աւետ. եկեղեցին իւր կազմուելէն 19 տարի ետքը:

Այս ժամանակներն է նաեւ որ միսիոնարաց եւ ժողովուրդին մէջ վէճ մը ծագած է ժողովարանի շէնքին սեպակալութեան մասին: Բանի մը տարի շարունակուող այս վէճը, Քրիստոնեայ հասարակութեան մէջ յառաջ բերած վնասակար տպաւորութեամբ, մեծագոյն արգելքներէն մին հանդիսացած է Աւետ. գործին յառաջդիմութեան այս քաղաքին մէջ. եւ վերջապէս երբ կառավարութիւնը ի նպաստ միսիոնարաց վճիռ տալով շէնքը անոնց կը յանձնէ, տեղացիներու եւ միսիոնարաց մէջ գոյութիւն ունեցող հակառակութիւնը այն աստիճան յառաջ դացած էր որ Բողոքական ժողովուրդին մեծամասնութիւնը միսիոնարներէն զատուելով առանձին եկեղեցի մը կազմելու աշխատած եւ քանի մը տարի վերջ ալ Աշակերտական յարանուանութեան յարած է, որուն մէջ կը մնայ մինչեւ այսօր:

Բ. Շրջան. 1874-1895: Այս շրջանին մէջ էր որ երկրորդ Աւետարանական եկեղեցին 1874ին կազմուեցաւ Կիւրնոյ երէցին միջոցաւ իրբեւ ճիւղ նոյն եկեղեցւոյն: Բայց քանի որ եկեղեցիէն դատուած վերոյիշեալ խումբը դրամական տեսակէտով աւելի կարող դասակարգին կը վերաբերէր, մնացած փոքր մասը անկարող ըլլալով քարոզչի մը ամսականին համար պահանջուած գումարը վճարել, եկեղեցին քանի մը տարի առանց քարոզչի մնացած է:

Այս երկրորդ եկեղեցւոյն յառաջդիմութիւնը շատ ծանր եւ շատ անպամ յուսահատական եղած է: Նախընթաց տարիներու վէճերու միջոցին Բողոքական ժողովուրդին մէջ այնքան հակաքրիստոնէական եւ գայթակղեցուցիչ արարքներ տեղի

ուենցած էին որ Լուս. հասարակութիւնը բոլորովին զգուած էր Բողոք. անուէն: Այս տպաւորութեան ազդեցութիւնը, թէպէտ բաւական թեթեւեալ վերջին 20 տարիներու միջոցին, սակայն մինչեւ այս օրս բոլորովին ջնջուած չէ ժողովուրդին մաքէն:

Յաջորդ 20 տարիները համբերատար աշխատութեան տարիներ եղած են թէ՛ միսիոնարաց եւ թէ՛ բնիկ պաշտօնէից համար, եւ թէպէտ ակներեւ յաջողութեամբ չեն պսակուած անոնց ջանքերը, Աւետարանի յոյժը զանազան միջոցներով անզգալաբար կը ծաւալէր շատերու սրտին մէջ եւ՝ աւելի յուսալից ապագայ մը կը պատրաստէր Աւետ. եկեղեցւոյն համար: Այս շրջանի միջոցին հոս պաշտօնավարող քարոզիչներէն ոմանք հետեւեալներն եղած են. Մ. էֆ. Գալուստեան, Գ. էֆ. Թաշճեան, Յ. էֆ. Եաղբճեան, Պատ. Յ. Թաշճեան եւ Պատ. Կ. Գլըճճեան:

Գ. Շրջան. 1895-1903. Այս շրջանին մէջ եկեղեցւոյն յառաջդիմութիւնը աւելի արագ եւ աւելի զգալի եղած է: Բաւական թուով երիտասարդներ եւ չափահասներ, որք արդէն ընդունած էին Աւետ. եկեղեցւոյ սկզբունքները եւ սակայն անոր չէին անդամակցեր՝ Լուս. եկեղեցւոյ մէջ մնալով զայն բարեկարգելու նպատակով, տեսնելով որ իրենց այդ նպատակը իրագործել կարելի պիտի չըլլայ մօտաւոր ապագայի մը մէջ՝ որոշած են միանալ Բողոք. ժողովուրդին հետ եւ աջակցիլ անոր հոգեւոր գործունէութեան:

Այս կերպով վերջին մի քանի տարիներու մէջ եկեղեցւոյ անդամներուն թիւը աճած է հաստատ կերպով, եւ թերեւս քանի մը ամիսէն բոլորովին իւր ծախքերը հողալու կարող պիտի ըլլայ առանց Պորալէն օգնութիւն առնելու: 1901ին, եկեղեցին անշատուելիով կիւրծոյ եկեղեցիէն, որուն մէկ ճիւղը եղած էր մինչեւ այն ատեն, առանձին եկեղեցի մը եղած է:

Այժմ Սըվազի Աւետ. եկեղեցին ունի իբր 150 անդամ, տարեկան հոգեւոր տուրք կը վճարէ 36 ոսկի, ներքին աւետարանչութեան համար 10 ոսկի, աղքատներու եւ ուրիշ բարեգործական նպատակներու համար իբր 20 ոսկի: Եկեղեցւոյն հովիւն է Վեր. Մ. Գաղանճեան, բնիկ Երզնկացի, ընթացակարտ երիտաւ Գոլէճին եւ Մարաշի Աստուածաբանական Ճեմարանին, եւ իւր պաշտօնավարութիւնը սկսած է 1900 Յուլիսին եւ տարի մը վերջ եկեղեցւոյն վրայ հովիւ ձեռնադրուած ըլլալով այժմ կը շարունակէ իւր պաշտօնը յաջողութեամբ:

Եկեղեցին օգտակարութեան եւ յառաջդիմութեան ընդարձակ ասպարէզ մը ունի իւր առջեւ, եւ կը մաղթենք որ անոր անդամներն ու վարիչները զիտակցութիւնն ունենան իրենց մեծ պատասխանատուութեան եւ լեցուին Սուրբ Հոգւոյն զօրութեամբը:

Տ. Զ. Գ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔԵՐ ԿՐԹԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Կրթէ մանուկը իր ճամբան սկսած ատենը» Կրթութիւնը օրորոցէն պարտի սկսիլ: «Կրթէ մանուկը ծնելէն հարիւր տարի առաջ» Ասոնք այնպիսի ճշմարտութիւններ են որոնց կ'արժէ շատ ուշադիր ըլլալ: Պէտք է մտաբերեն ծնողքներ թէ մանուկը քաջալաւ քննադատ մը, անաչառ ընդօրինակող մը եւ յաւերժական որդեգրող մըն է ծնողական ամէն քայլերու, խօսքերու ու նայուածներու, ժպիտներու ու կնճիւղներու: Անոնք ծնողաց յաւիտենական դէտերն են, ծնողք անոնց ճակատագրի վարիչները: Ծնողական ախիւն մէջ է անոնց ներկան ու ապագան, Մահն ու Կենսւոյ: Ծնողքներ բաց դիրքեր են որ դիւրաւ կը կարգացունեն մանաւանդ մանուկներէն: Աւելորդ չէ հոս մէջ բերել քանի մը օրինակներ՝ տեսնելու համար մայրական բարի ազդեցութեան զարմանալի ներգործումը: Հէնրի Պիլըր կ'ըսէ, «Մօր սիրտը ուսումնասարհն է զաւկին» Ճոն Նիւթըն, «Մօրս բացակայութեան երկար տարիներուն մէջէն դարձեալ անոր ձայնն է որ ականջիս կը հասնի — Առաքինութեան դարձիր» Ճոն Րէնտոլֆ Վըրճինիոյ նշանաւոր օրէնսդէտը, «Անաստուած մը պիտի ըլլայի, եթէ մօրս յիշատակը չըլլար մտքիս մէջ» Չարլս Տիտ, «Ինչ որ եմ՝ կէսէն աւելին մօրս կը պարտիմ» Ճոն Ռուքլին վսեմագոյն մարզը, «Իմ նկարագիրս կազմելու մէջ մօրս ազդեցութիւնը թանկագին է» Կրնայինք ասոնց նման ուրիշ շատ օրինակներ աւտալ, սակայն չենք ուզեր ընթերցողներու ներողամտութիւնը չարաչար գործածել: Այսու բացայայտ կ'երեւի թէ մայրեր ջանք ու ճիգ խնայելու չեն մանուկը ուղիղ ճամբու մը դնելու վեհ գործին մէջ:

Մանկապարտէզն ալ իր մեծ դերը ունի սոյն գործին մէջ, քանի որ բոլորովին մատղաշ ու թերխաշ մաքրու հետ է իր գործը: Այնպէս որ երբ մանուկը կը թեւակոխէ նախապատրաստական դրպրոցին սեմէն ներս, արդէն ունեցած կ'ըլլայ ծնողական եւ մանկապարտէզի ճոխ պաշար մը իր հետ: Սակայն մինչ մէկ կողմէն ցաւով կը խօստովանինք թէ ճշմարիտ դաստիարակութեան այս անհրաժեշտ պէտքը (մանկապարտէզը) դեռ ընդհանրացած չէ մեր երկրին ամէն կողմը, միւս կողմէն ուրախառիթ պարագայ մըն է տեսնել թէ գէթ սկսած է ընդհանրանալ:

Յետոյ կու գայ դպրոցը: Յարգ մանուկը յաջող կամ անյաջող բաւական քայլեր առած կ'ըլլայ նկարագիր կազմելու գործին մէջ: Մանուկը ծնողական նպատաւոր կամ աննպատաւ, շրջանայեաց

կամ թուլամորթ ազգեցութեան տակ առած է իր կեանքին ուղղութիւնը, ընտրած՝ իր ճամբան։ Ուրովհետեւ մանուկը 10 տարիները բոլորած ըլլալու է (բացառութիւն կը կազմեն անշուշտ մեր դպրոցներու մէջ եղող 6-7 տարեկան պճիկները, որոնց օրորոցը կը պակսի միայն) նախապատրաստական դպրոցին սեմէն ներս կոխելէ առաջ։ Յետոյ նկարագրի վերջակէտը դնելու կը մնայ շատ սուղ ժամանակ, որովհետեւ, ինչպէս կը տեղեկանանք նշանաւոր գանկաբաններէ, 20էն անդին նկարագրի փոփոխութիւնը բացարձակ բացառութիւն կը կազմէ ընդհանրապէս։ Այո, դասատուներն են մարդկային ճակատագրի անճշդագրելի վարիչները, անոնց ափին մէջ են նոր սերունդին դաստիարակութեան բանալիները։ Ո՛րչափ ցաւալի է սակայն տեսնել այնպիսի դասատուներ, որոնք սոսկ ծանօթութիւններ կը մթերեն մանկան խելապատակին մէջ եւ կ'անտեսեն նկարագիրը։ Պէտք է ծնողք եւ դաստիարակ ձեռք ձեռքի տան եւ աշխատին համերաշխաբար առանց մին զմիւրը չեզոքացնելու։ հակառակ պարագային՝ բոլոր ջանքը ու ճիգը օգը կը ցնդին։

Հէրէկ

ԿԵՏԻՔՅԻ ԿԱՐՕ

ԿԵՄԵՐԵԿԻ ԲՈՂՈՔԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԻ

Անցեալ տարւոյ Աւետիքի 10 եւ 11րդ թուոյն մէջ յայտնած էինք որ տեղւոյս Բողոք. Ժողովուրդը քարոզիչ չունի, այլ՝ Բարսեղ Էֆ. Պէրպէրեան երկու պաշտօնը միանգամայն կը կատարէ։ Ժողովուրդը, տեսնելով որ գործողին համար խիստ դժուար է այս, Պատ. միսիոնարաց եւ նաղարէթ Էֆ. Մոստիշեանի հաճութեամբ քարոզիչ մը կանչել խորհեցաւ։ Մոստիշեան Էֆ. երէցի անհրաժեշտ պէտքին վրայ ազգու կերպով խօսեցաւ եւ Ժողովուրդը միաբան հաւանութեամբ Խաթանդի քարոզիչ Պատ. Բարսեղ Տօնիկեանն հրաւիրեց։ Մոստիշեան Էֆ. բոլոր սրտով աշխատեցաւ եւ մեր կողմէն գրեց եւ խնդրեց որ այս առաջարկը չմերժէ։ Ուստի երախտապարտ ենք անոր։ Հրաւիրեալը սիրով ընդունեցաւ եւ Սեպտ. 25ին իւր ծննդավայրը կամ, լաւ է ըսել, նոր պաշտօնատեղին եկաւ։ Նոյն օրը 15 ձիւնորով եւ դպրոցին բոլոր աշակերտներով ընդ առաջ դացինք, բայց ամառն, շատ ուշ գիւղ հասնելով չկրցաւ իրեն համար պատրաստուած յարգանքը վայելել։

Պատ. Բարսեղ քնիկ Կէմէրէկցի է, 26 տարի է ի վեր քարոզչութեան պաշտօն կը վարէ։ Գլխաւորապէս չորս տարեք տեղեր գործած է. Պօր, Ազիզիյէ, Նէվէէիր եւ Խաթանդ։ Ուր որ գործած է՝ իր աշխատութիւնը յաջողութեամբ պսակուած է։ Յուսամ, Կէմէրէկի մէջ եւս իր աշխատութիւնը արդիւնաւոր պիտի ըլլայ։ Երբ պաշտօնին գլուխը անցաւ, իր առաջին գործը եղաւ ցրուեալ հօտը ժողովել։ Տունները մէկիկ մէկիկ այցելելով բոլոր

Բողոք. անհատները արձանագրեց. վասն զի տակաւին մեր եկեղեցին արձանագրութեան կանոնաւոր տոմար չունէր գրեթէ։

Այնուհետեւ եկեղեցական գործերը կարգադրեց։ Հինգ անգամով արտաքին եւ երեք անգամով ներքին (կրօնական) ժողով մը ընտրուեցաւ։ Տունները ստէպ կ'այցելէ, կը սիրէ ժողովուրդին ամէն դասակարգին հետ առնչութիւն ընել։ Թշուառներն ու վշտացեալները կը սփոփէ, տկարները կը խրախուսէ որ քարոզին եւ աղօթաժողովներուն յաճախեն։ Ընտանիքները կը յորդորէ, որպէս զի ճշմարիտ Գրիստոնեաներ ըլլան եւ ոչ թէ անուանական։ Երբ մէկը քարոզի ներկայ չգտնուի, իսկոյն կը գտնէ զայն, քաղցր բանիւք կը խրատէ, որպէս զի աղօթքի օրերը ի դուր չվատնէ եւ իր անմահ հոգւոյ փրկուելով հանձնէ ու գողով փնտռէ։ Այո, իւր աշխատութիւնը ապարդիւն չէ մնացած։

Կիրակնօրեայ քարոզին 370է մինչեւ 400 ունկնդիրներ ներկայ կը գտնուին եւ սիրով եւ յօժարութեամբ կ'ունկնդրեն։ Պատ. Բարսեղ ոչ միայն խօսքով կը քարոզէ, այլ իւր բարի կենցաղովաւութեամբ եւ քրիստոնէաւայել վարքով կը ջանայ միշտ բարի օրինակ հանդիսանալ այլոց։ Նմանապէս իւր ազնիւ տիկինը կանանց մէջ կը գործէ անխնջ աշխատութեամբ։ Իւր ամուսնոյն նման կը ջանայ տունները այցելելով կանանց մէջ հոգեւոր եռանդ մը արթնցնել։ Չորեքշաբթի կանանց աղօթաժողովին ինք կ'առաջնորդէ, կամ կարող տիկնանց առաջնորդել կու տայ։ Օրիորդաց աղօթքի ժողով մը բացած է որ կիրակնօրեայ քարոզէն անմիջապէս ետքը տեղի կ'ունենայ։ Այս աղօթաժողովին նոյնպէս յարմար օրիորդներ կ'առաջնորդեն։

Չմոռնանք նաեւ ըսել թէ այս տարւոյ տարեգլխու աղօթքի եօթնեակը մեծ հաճութեամբ անցուցինք։ 360է մինչեւ 390 անձինք ներկայ գտնուեցան։ Աշակերտները Սուրբ Գրքէն եւ գուրսէն ամէն օր նիւթին յարմար գոցեր արտասանեցին։ Յետոյ Աֆիոն Գարահիսարի հրկիզեալներուն համար 217 դան, հաւաքուեցաւ։ Ուրախ ենք որ այս տարի մեր ժողովուրդը ուրիշ տարիներէ աւելի առատաձեռնութեան նշաններ ցոյց կու տայ։ Այս տարի 30 ոսկի հոգեւոր տուրք գրուեցաւ։ Այս տուրքը գրեթէ ուրիշ տարիներու կրկնապատիկն է։ Այս բոլոր նշանները ժողովուրդի մը հոգեւոր կենդանութեան եւ արթնութեան յայտնի ապացոյցներ են։ Աղօթենք որ Աստուած իր Հոգին բոլոր հոգեւոր պաշտօնեաներուն եւ Աւետ. ժողովուրդներուն վրայ թափէ, որպէս զի գործեն մի միայն Գրիստոսի փառաց համար։

Կէմէրէկ

ԼՈՒՏԵՐ Յ. ԹՕՂԴՈՆԱԶԵԱՆ

Գրիստ. Ն. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովր տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Գուսգալու։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք Երկուշարթի, Մուհարրէմ 1, Հիմարէթի 1321 թուականին առաջին օրը, բոլոր նախարարները եւ զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան պաշտօնատարները Կայս. պալատ գացին շնորհաւորութեան համար։ Այս առիթով հպատակ ժողովուրդներու հոգեւոր պետերն ալ գացին իրենց հաւատարմական եւ խնդակցական զգացումներն յայտնել։ — Յունաստանի Թագաւորը առաջին կարգի Փրկչի պատուանշան շնորհեց Մեծ Եւպարքոս Յէրիտ փաշայի։ Նոյն պատուանշանը Կ. պոլիս ղրկուեցաւ յատուկ պաշտօնատարի մը ձեռամբ։ — Թղթատարական եւ հեռագրական գործառնութիւններուն օրէ օր աւելնալուն համար մայրաքաղաքիս մէջ նոր նամակատուն մը բանալու պէտք տեսնուեցաւ։ Ուստի ձեռնհաս իշխանութիւնը Էսկի Ջալթիյէի շրջանակին մէջ կանգնելի մեծ նամակատան մը շինութեան համար պատրաստուած յատակահերերու քննութեամբ կը զբաղի։ — Մայրաքաղաքիս Օսմանեան Ապահովագրական Ընկերութեան նախագահը մեռաւ, եւ ընկերութեան վարչական ժողովը նիստ գումարելով անոր յաջորդ կարգեց փոխ նախագահը Գարրիէլ Էֆ.։ Նոյն ընկերութիւնը Հանրագումար գործերու նախարարութեան աղերսագիր մը մատուցած է, որով կը խնդրէ երկարել իր արտօնագրին պայմանաժամը։

Կայս. նահանգներ. Սապահ հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ Կայս. նահանգներէ ոմանց ոչխարի եւ այլ կենդանիներու տուրեւառնի վրայ։ Արքիպեղագոսի կղզիներէն շատ քիչ ոչխար եւայլն կը ղրկուի Կ. պոլիս։ Կէրիպոլուի կողմերէն տարին 150,000է աւելի ոչխար եւ բաւական թուով արջառ կը ղրկուի Կայս. նահանգները։ Տէտէաղաճի կողմերէն անցեալ տարի արտածուած է 13,000 ոսկիի արծողութեամբ ոչխար եւայլն։ Սէլանիկի նաւահանգիստէն իբր 70,000 ոչխար կ'անցնի ամէն տարի։ Պանաւրմայէ, Գոնեայէ եւ ուրիշ կողմերէ ալ բազմաթիւ ոչխար եւայլն կը ղրկուի։ Լոկ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ 7½ միլիոն ոչխար եւ այծ եւ 3½ միլիոն արջառ կը գտնուի։ — Գրըչէ-հիւրի գորգագործներուն դէմ, որոնք լու եւ յոռի ներկեր գործածելով գորգի առեւտուրին յլեաս կը հասցնեն, օրինական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։ — Աւստրիացի այն երկրախոյզները, որոնք Ալպաուլուզի կողմերը պեղումներ կը կատարեն, տարի մը եւս պիտի չարունակեն իրենց գործը։

— Այս շաբթու երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Երուսաղէմի մէջ եւ Սիւրիոյ զանազան կողմերը։ Սակայն ոեւէ յլեաս չպատահեցաւ։ — Որոշուեցաւ Հալէպի, Տիարպէ-քիւրի եւ Էրզրումի մէջ մէյմէկ հաւաքիչ կարգել, որպէս զի կրօնապատկան կալուածներու եկամուտները ղիւրաւ գանձուին եւ նոյն կալուածները աւերակ վիճակի մէջ չմնան։ — Իտալական Վալիա ընկերութիւնը Բումէլիի Պոյանա գետը մաքրելու եւ անոր վրայ շոգենաւ բանեցնելու արտօնագիր խնդրած է։ — Բումէլիի նահանգներու կեդրոնական մէն մի գաւառին մէջ վարժապետանոց մը բանալու գիտաւորութիւն կայ։ — Իմացուելով թէ տեղ տեղ անհատներու ձեռք քանդակաւոր քարեր եւ այլ հնութիւններ կը գտնուին, որոնց իւրացումը եւ արտածումը կանոնի հակառակ է, ձեռնհաս վարչութեան կողմէ ծանուցուեցաւ որ այսուհետեւ թոյլ չտրուի այսպիսի կանոնադաշտութեան։ — Յունական կառավարութիւնը Սէլանիկի, Մանասթրի եւ Գոսուլայի իր հիւպատոսներուն պատուիրած է որ նոյն կողմերու Յունահպատակ բնակիչները օրինապահութեան եւ կարգապահութեան շաւղէն չչեղին։

Այլապէս. Օտարահպատակներու կողմէ, առանց հիւպատոսարաններու միջնորդութեան, դատարաններու եւ պաշտօնատուներու մատուցուած ամէն թուղթեր, իրաց առեալ հիւպատոսարաններու միջնորդութեամբ եւ մասնաւոր պաշտօնագրով ներկայացուած խնդրագրիները եւ գրութիւնները, պարտին Հիմազի երկաթուղիի ղրոշմաթուղթ կրել։ — Յունական կառավարութիւնը՝ որոնց որ պէտք է՝ պատուիրեց ուշադիր ըլլալ Թեսալիոյ կողմերու Պուլկար աւազակներու շարժումներուն եւ խիստ հսկողութեան ենթարկել կասկածելիները։ — Մաղաղուի եւ Թանթայի մէջ (Եգիպտոս) ժանտախտ ծագած է, ուստի Մարտ 31էն ի վեր 4 օրուան քառանթինա հաստատուեցաւ Աղեքսանդրիոյ նաւահանգստէն մեկնող նաւերու դէմ։ — Դերմանիոյ իշխանագուները քաջառողջ են եւ իրենց Եգիպտական ուղեւորութիւնը տւարտելով Փորթ Սայիտէ մեկնեցան դէպ ի մայրաքաղաքս։ Կայս. Իլէֆոթէի զբօսանաւը մասնաւոր պատուիրակութեամբ մը անոնց ընդ առաջ գնաց։ — Մայրաքաղաքիս Յունական դեսպանին կինը, որ վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուած էր, մեռաւ։

Պալատ. Անցեալ շաբթու հրաժարեցաւ նախարարութիւնը, եւ Ֆերաիւնանտ իշխանը Մ. Կէլչովի յանձնեց նոր նախարարութեան մը կազմու-

Թեան գործը : Սակայն Մ. Կէշով չյաջողեցաւ այս ձեռնարկին մէջ : Իշխանն յայնժամ կանչեց զՄ. Տանէլ եւ առաջարկեց դարձեալ գործերու գլուխն անցնիլ, նախորդ նախարարութեան մէջ հարկ տեսած փոփոխութիւններն ընելով : Մ. Տանէլ ալ հրաժարեալ նախարարութիւնը վերահաստատեց, միայն Փափրիքով զօրավարը դուրս թողլով, որու տեղ Պատերազմական նախարար կարգեց Սալով զօրավարը : Կ'ըսուի թէ Մ. Կէշով ֆիլիպպեցի է եւ Պուլկարիոյ ամէնէն հարուստ մարդը : — Իշխանապետութիւնը կը շարունակէ հալածել Պուլկար աւագակները : Կ'ըսուի թէ Րիւս վանքին կողմերը Պուլկար աւագակներ եւ ոստիկան զինուորներ ընդհարում մը ունեցած եւ աւագակներէն 15ը ձերբակալուած են :

Բոլոր խառնուրդը : Բոպէրթ Գոլէճի ուսուցիչներէն համակրելի Աքրահամ էֆ. Տէր Յակոբեան, որ երեք ամիս առաջ անկումի մը պատճառով իր ազգորոսկը վնասեց եւ դոլէճին մէջ կը դարձանուէր, անցեալ հինգշաբթի մայրաքաղաքիս Գերմանական հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ : — Աւտանայէ գրուած նամակէ մը կ'իմանանք թէ Թարսուսի դոլէճին աշակերտներէն պատգամաւորութիւն մը Մէրսինի նաւամատոյցը գացած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընդ առաջ եւ հոն երգեր երգած, թէ Տր. Քրիստի ալ Թարսուսի մէջ ընդ առաջ ելած եւ բարի դալուստ մաղթած է ողջագուրուելով : Աւտանայի մէջ ալ դարձեալ Տր. Քրիստի եւ վեր. Պետրոս Թօփալեան բարի գալստեան ապացեւութիւն տուած են եւ Կաթողիկոսը փոխադարձ այցելութեան տեղ պատգամաւորութիւն մը զրկելով տեղւոյն Բողոքականներու հովուին՝ ողջոյններ յղած է անոր հօտին : Վեր. Թօփալեան կիրակնօրեայ պաշտամունքին ատեն այդ ողջոյնները ժողովրդին հաղորդած է եւ յատկապէս աղօթած՝ նորընտիր Կաթողիկոսին համար :

Հայ խառնուրդը : Կիրակի Սր. Փրկչի Հիւանդանոցին նուագահանդէսը տեղի ունեցաւ Թէփէպաշըի թատրոնին մէջ հովանաւորութեամբ Բաղաքապետ Րըտփան Իսաչայի եւ ներկայութեամբ խուռն բաղմութեան մը, որ շատ զոհ մնաց հանդէսին յաջողութեան : Ներկաներուն մէջ կային Պելճիոյ դեսպանը, Պարսից դեսպանը եւ Ա. թարգմանը եւ Բերայի կառավարիչը : Հասոյթը 800 ոսկիէն աւելի է, կ'ըսուի : — Տ. Տ. Սահակ Կաթողիկոս Կիլիկիոյ երկուշաբթի Աւտանայէ Սիւ ուղեւորեցաւ, եւ հոն ժամանելով փառաւոր հանդէսով մը ընդունուեցաւ, ինչպէս կը հասկցուի Պատրիարքարան հասած հեռագրէ մը : Կը կար-

ծուի թէ օժման արարողութիւնը Զատիկի տօնէն 15 օր ետքը տեղի պիտի ունենայ : — Դիտաւորութիւն կայ Երուսաղէմի Հայոց վանքին միաբաններէն զոմանս, որոնք ինչ ինչ անկարգութիւններ գործեցին վերջերս, վանքէն հեռացնելու : — Պատրիարք Հայրը, Խառն Ժողովին յայտնելով թէ Մանուկ էֆ. Սմբատեան 1,700 ոսկիի գումարով նորոգած է Գուլգափուրի մայր եկեղեցին եւ Գաւրմիպայի եկեղեցին, առաջարկեց մայր եկեղեցիի շրջափակին մէջ գերեզման մը վերապահել նոյն էֆին : Ժողովը սիրով ընդունեցաւ այս առաջարկը : — Այս շաբթու Գրիգոր էֆ. Գարակէօզեան, Գարակէօզեան ծանօթ կտակին ի հաշիւ, 15,000 ոսկիի գնեց Բերայի Խըտիվիլըլ Փէլէս անուն պանդոկը եւ Սր. Փրկչի Հիւանդանոցին նուիրեց : Հարկ եղած պաշտօնագրերն ալ մօտերս պիտի պատրաստուին : — Պատրիարքարանի նպաստից յանձնաժողովը տարւոյս համար գաւառային դպրոցներուն 1,500 ոսկիի նպաստ յատկացուց : Կիլիկիոյ դպրոցներուն ամսական 30 ոսկի պիտի զրկէ : 2,000 ոսկի ալ կարգ մը կեդրոններու մէջ հիմնելի արհեստագործական վարժարաններու յատկացուց :

Յայ խառնուրդը : Պուրկազ կղզիին մէջ աղջիկներու եւ մանչերու դպրոցներ հիմնելու արտօնութիւն խնդրուած է Կայս. կառավարութեան : — Այս օրերս հանրութեան ուշադրութիւնը գրաւող խընդիրներէն մին է պատրաստելի միւսոնը : Աղքատագրիաբնակ Յոյներ Եգիպտական ամէնէն գեղեցիկ ծաղիկները զրկած են անոր պատրաստութեան համար : Պուլսերնակ տիկիններ ալ հարկ եղած անօթները պատրաստած եւ 518 ոսկի հաւաքած են իրենց մէջ : Դիտաւորութիւն կայ Պատրիարքարանին դէմ յատկապէս անոր պատրաստութեան համար նոր շէնք մը շինելու : — Երուսաղէմի Պատրիարքարանին համար նպաստներ կը զրկուին Րումանիայէ, Շիքակօէ եւ ուրիշ քաղաքներէ : — Հէյպէլիի Աստուածաբանական վարժարանին Թուրքերէնի ուսուցիչ կարգուեցաւ Ֆոթիատիս անուն երիտասարդ մը : — Շիքակօի Յոյն տղայոց համար դպրոց մը պիտի բացուի քաղաքին մէջ :

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
(Մարտ 21/3 Ապրիլ)			
Գոնստիտէ		31	23
Բումբէի Երկաթուղի		120	75
ԳՐԱՄՔ, Օսմ. ոսկին 100է			
Մէճիտիյէ	408 05	Նաւրոէն	87 20
Նոր մէթալիք	403 10	Գրիմից	51 06
Մանր արծաթ	404 10	Անգլ. ոսկի	409 39
Թուրքիոյ բոլ	90	Մանէթ թղթ.	8 61

ԱՐՏԱՔԻՆ

Մէծ Բընդաշէն . Անցեալ շաբթուան քաղաքական զինաւոր դէպքն էր Իրլանտայի համար հողային գնման ծրագրին Խորհրդարանի մատուցումը ձեռամբ Իրլանտայի նախարար Մր. Ուինսթըն : Սոյն ծրագրին նպատակն է վարձակալներն ի վիճակի դնել այն ագարակները գնելու , զորոնք այժմ կը մշակեն՝ բերքը հողատէրներուն հետ բաժնելու դրութեամբ : Երեք քննիչ պաշտօնեաներ պիտի անուանուին , որոնք վարձակալին եւ հողատիրոջ միջեւ ըլլալիք ամէն կարգադրութեան պիտի հսկեն եւ Խորհրդարանին պատասխանատու պիտի ըլլան : Կառավարութիւնը պիտի կրախաւորէ վարձակալներուն կանխավճար մը , որու համագումարը Անգլ. 12 միլիոն ոսկին պիտի չանցնի , եւ այս գործողութիւնը 13 տարւոյ վրայ պիտի տարածուի : Սոյն կանխավճարին համար Կառավարութեան կողմէ վճարելի տարեկան տուցար 390,000 Անգլ. ոսկին պիտի չանցնի . ասոր փոխարէն ալ 250,000 Անգլ. ոսկիի վարչական խնայութիւն պիտի ըլլայ : Ծրագիրը շատ լաւ ընդունելութիւն գտաւ եւ կը գոհացնէ թէ՛ վարձակալները , թէ՛ հողատէրները , եւ միանգամայն ծանր բեռն մը չենթարկեր ազգային գանձը : Իրլանտական կուսակցապետ Մր. Բէտմիլնո ըսաւ թէ այս առաջադրեալ տնօրինութիւնը Իրլանտայի համար մինչեւ ցարդ կատարուած ամէն բանէ գերազանց է : Սիւնդլեյը կը յուսայ թէ ասով ճշգրտարահաճ կամ անտարբեր մշակներու դասակարգին տեղ կը հայթայթուի իրենց ագարակները ըստ կարի ծաղկեցնելու խանդ ունեցող շինական կալուածատէրերու դասակարգ մը : Կ'ըսէ նաեւ , « Իրլանտական ճշգրտութիւնը շարունակ ներդրութիւն տուած է եւ շատ անգամ ծանր վտանգ սպառնացած է պետութեան : Բարձումը չարիքին , որ հասարակաց խոստովանութեամբ արմատն է այս երկարատեւ անհանգստութեան , օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ , որու համար կ'արժէ աղօթել եւ վճարել » Երկու Իրլանտացիներ , որ Ամերիկեան հպատակութիւն ընդունած եւ բարձրաստիճան դատաւորներ եղած են , սոյն ծրագրէն կ'ալկնկալեն նոր թուական մը Իրլանտական խաղաղութեան եւ բարգաւաճման եւ Իրլանտայի եւ Անգլիոյ համերաշխութեան : — Էտուրըտ թագաւորը երկուշաբթի արքայական զբօսանաւով Փորթմութհէ Փորթուկալ ուղեւորեցաւ : Թագուհին ալ Բոլիէն-հակ ուղեւորեցաւ իր հօրը , Գրիսթիան թագաւորին , ծննդեան ՏՏրդ տարեդարձին տօնախմբման ներկայ գտնուելու համար յառաջիկայ չորեքշաբթի

օր . — Արքայական Աշխարհագրական Ընկերութիւնը Մարտ 23ին 300 ամեակը տօնեց Էլիզապէթ թագուհիին մահուան , որու երկար եւ փայլուն իշխանութեան օրով Բրիտանական նաւագնացներ երկրախուղական շատ արշաւանքներ վարեցին եւ Բրիտանական պետութեան տարածութիւնը շատ աւելցուցին : — Անցեալ շաբթու Գաղթային պաշտօնատուներ հեռագրէ մը տեղեկացաւ թէ Բրիտանական Սէյնթ Վինսենթ կղզիին Սուֆոլէս լեռը դարձեալ բորբոքած է սաստկապէս : Ամբողջ կղզին խաւարած է , բայց նորագոյն հեռագրներէ կ'իմացուի թէ ծանր վնասներ չեն պատահած : — Սէյլանի Անգլիական զօրաց հրամանատար Զօր. Մաքտանըլտ , որ նշանաւոր հանդիսացաւ Աֆղանիստանի , Սուտանի եւ Հարաւային Աֆրիկէի մէջ , անցեալ շաբթու Փարիզեան պանդոկի մը մէջ անձնասպան եղաւ : Իրեն նկատմամբ Սէյլանէ հասած հեռագիր մը կարդալով զառնապէս ընկճուած էր : — Կառավարութիւնը վերջերս կրուած ընտրական պարտութիւններու չարքէն ետքը միսթարար յաջողութիւն մը ունեցաւ : Զըրթսի դաւառի երեսփոխանական ընտրութեան պայքարին մէջ իր ընտրելին յաջողեցաւ յուսացուածէն աւելի քուէի մեծամասնութեամբ : — Երկուշաբթի օկսաւ Խորհրդարանի զատկական արձակուրդը , որ չորս շաբաթ կը տեւէ : — Սոմալիներու պատերազմին մէջ երկու զօրագունդերն իրարու հետ հաղորդակցութիւն հաստատած են . իրենց լրատուները ճամբուն վրայ թշնամուց հետք չեն գտած : — Դոնոթի դուքսը եւ ղըսուհին , որոնք Հնդկաստանէ կը վերադառնային , անցեալ ուրբաթ Անգլիա ժամանեցին : Ուէյլսի իշխանը անոնց ընդառաջ գնաց Թագաւորին կողմէ :

Գերբանդ . Անցեալ ուրբաթ Կայսրուհին Կայսեր եւ անոր հետեւորդներուն եւ Ատալպէրթ իշխանին հետ ձի քշելու պահուն արկածի մը պատահեցաւ : Զին սահեցաւ , ինկաւ եւ Ն. Վեհափառութեան ձողակը կտրեցաւ : Կայսրը եւ հետեւորդները վար ցատկեցին իրենց ձիերէն եւ Կայսրուհին ազատեցին անոր վտանգաւոր կացութենէն : Բժիշկ մը կանչուեցաւ Պերլինէ եւ ոսկորը կապուեցաւ : Ն. Վեհափառութիւնը հանգիստ է անկէ ի վեր եւ իր բժիշկները կը կարծեն թէ պիտի կրնայ Կայսեր ընկերանալ , երբ Ն. Վեհափառութիւնը Հոռոմ ուղեւորի Մայիսին : — Կիրակի Կայսրը Ատալպէրթ իշխանին ընկերակցութեամբ Աւստրիա-Հունգարիոյ ղեսպանատան մէջ ճաշեց : — Այս շաբթու Կայսրը Բրիտանիան թագաւորին այցելութիւն տուաւ Բոլիէնհակի մէջ : Պատրաստուած յատակադի մը համաձայն Հոլանդիոյ Գերմանա-

կան նաւախմբի մը ընկերակցութեամբ Գոնիէն հակի նաւահանգիստը պիտի ժամանէր հինգշաբթի կէսօրէն ետեւ, եւ Թագաւորը գահաժառանգ իշխանին ընկերակցութեամբ Հալեպէն նաւը պիտի մտնէր բարի գալուստ մաղթել իր կայս. հիւրին։ Յետոյ կայսրը ցամաք պիտի ելլէր եւ պիտի ընդունուէր Թագաւորէն եւ արքայազուն իշխաններէն, եւ երեկոյին չքեղ սեղան պիտի տրուէր ի պատիւ իրեն։ — Գերմանիոյ մէջ ցաւ զգացուեցաւ որ Ամերիկեան նաւախումբը պիտի չայցելէ հոն։ Կայսրը Նախագահ Րոզէվելթի հրաւիրագրի մը զրկեց որ նաւախումբը Գիլ այցելէ։ Նախագահը, կայսեր շնորհակալութիւն յայտնելով հանգերձ, չընդունեցաւ հրաւերը, վստահ չի նաւախումբը լուր ազմատիրոջ համար պիտի ուղեւորի եւ դէպ արեւելք մինչեւ Ասորեանները միայն պիտի երթայ։

Ֆրանս. Արական 34 միաբանութիւններուն նկատմամբ, որոնց արտօնագրի վերաբերեալ դիմումները մերժեց Խորհրդարանը, Մ. Քոնսպ կէսպաշտօնական զեկոյց մը տուաւ Թանի։ Վարչապետը կ'ըսէ թէ Երեսփ. Ժողովին քուէն միաբանութիւններուն համար լուծման օրինական հրամանագրի մը համադրութիւնը։ Ուստի կառավարութիւնը պարտական է ցրուել միաբանութիւններուն անդամները եւ միաբանութիւններու ինչքերը բաժնել անոնց որոնք կարող են օրինաւորապէս հաստատել իրենց սեփականութեան իրաւունքները։ Բայց հարկ եղած միջոցները բոլոր միաբանութիւններուն համար պիտի չգործածուին անմիջապէս։ Կրթական միաբանութիւններէ շատեր պիտի արտօնուին իրենց գործը շարունակել մինչեւ դպրոցական տարւոյն վերջը, այսինքն մինչեւ Յուլիսի վերջ։ Տեղ սեղ, ուր հանրային դպրոցները կարող են բոլոր աշակերտները մէկէն ընդունիլ, չնորհելի պայմանաժամը կրնայ մէկ ամիսէ աւելի չլրջալ։ Ուրիշ միաբանութիւններու նկատմամբ պարագաներու համաձայն որոշում պիտի տրուի, իւրաքանչիւր խնդրի պիտի քննուի իշխանութիւններուն կողմէ։ Կը ծանուցուի թէ Մ. Քոնսպ, Դատական նախարար Մ. Վալէ եւ Պատերազմական նախարար Զօր. Անտրէ Ալփերիա պիտի չերթան Նախագահ Մ. Լուպէի հետ, այլ՝ Ֆրանսայի մէջ պիտի մնան եւ հսկեն միաբանութիւններու դէմ տրուած վճիռներուն գործադրութեան։ — Կիրակի Փարիզի քաղաքապետական խորհրդի ընտրական գործողութեան մէջ կառավարական բոլոր ընտրելիներն յաջողեցան։ — «Աղքատներու Փոքրիկ Բոյրեր» միաբանութեան հինգ մայրապետներ գատարան ներկայացան սա ամբաստանութեամբ թէ միաբանութիւններու օրէնքին անսաստած են՝ շարունակելով այցելել աղքատները եւ խնամել հիւանդները առանց արտօնագրի համար կառավարութեան զիմելու։ Մին 400 Քրանք եւ միւսները 50ական Քրանք տուգանքի դատապարտուեցան։ Համակրական ցոյցեր եղան անոնց, երբ մեկնեցան դատարանէն։

Այլեւայլ. Սպանիոյ Երեւմտական նախարար Սինեոր Վիլավէրտ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն եւ յաջորդ մը անուանուեցաւ։ Հրաժարեալ նախարարը իր կուսակցութեան մէջ ամէնէն ձեռնհաս երեւմտագէտը կը համարուի։ Իր հրաժարման պատճառը սա էր որ կը հակառակէր 1904 տարւոյ յաւելուածական այն վարկերուն, զորոնք Եւրոպային եւ Ներքին գործերու նախարարները կը պահանջէին իրենց ճիւղերուն համար եւ որոնց կրճատման չկրցաւ հաւանեցնել նոյն նախարարները։ Թագաւորը հրամանագրի մը ստորագրեց Քորթէզի լուծման համար։ Երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները Ապրիլ 26ին տեղի պիտի ունենան, իսկ Ծերակուտական ընտրութիւնները Մայիս 10ին։ — Ծարտարագէտներ, Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ ուղեւորութիւնը զիւրացնելու համար, ձեռնարկած են գտնել եւ որոշել Պիրենեանց ներքեւէն փապուղիի մը բացման ամէնէն գործնական ուղղութիւնը։ Կը կարծուի թէ ասոր չինութիւնը աւելի գիւրիին պիտի ըլլայ քան Ալպանց ներքեւ չինուող Սէմփոնինը, որ դեռ չէ աւարտած։ — Անգղիացի 12 եւ Յոյն 2 դրամատէրերէ բաղկացեալ սեղանաւորական խմբակ մը կազմուած է Յունաստանի չամչի առեւտուրի մենաշնորհն ստանալու համար։ Ասոնք կ'ուզեն չամչի ամբողջ բերքը գնել, բաց ի տասանորդէն զոր կառավարութիւնը կ'առնէ։ — Հակարկային սահմաններուն մէջ խուզարկութիւններ կատարող Բրիտանական Տէպլէքէ շոգենաւին պաշար տանելու համար զրկուած շոգենաւը Նոր Զելանտա վերադարձաւ։ Խուզարկու շոգենաւը գտնուեցաւ Յունի. 23ին, որ հակարկային սահմաններուն համար միջնամտի ժամանակ է, եւ նաւուն բոլոր մարդիկը քաջառողջ էին։ Տէպլէքէ տարի մը առաջ մտած էր սառույցին մէջ եւ անցեալ տարւոյ փետր. 3ին բացուածք մը գտաւ երկայն սահմանութեամբ մէջ, որմէ անցաւ եւ ապա օդապարիկ մը ճամբայ հանելով եւ բախիւրով խուժար մը երկրախոյզներ զրկելով ձմրան պատուական ապաստանարան մը գտաւ։ Նրեպոս եւ Արհաւիրք լեռներէն քիչ հեռի կղզիի մը վրայ։ Սքաթ հարբապետը ուրիշ երկու հրամանատարներու հետ այս կէտէն դէպ հարաւ ճամբորդեց եւ Յունի. 1ին հասաւ լայնութեան 82° 17', որմէ աւելի դէպ հարաւ գացող չէ եղած։ Բոլոր շունները մեռան եւ երեք մարդիկն իրենք սպառաւորեցան քաշել բախիւրները։ Իրենց ճամբորդութիւնը 94 օր տեւեց եւ մին քիչ մնաց պիտի մեռնէր օդին խստութենէն, բայց բոլորովին աղէկցաւ։ Կենդանիներու եւ թռչուններու մորթեր եւ կմախքներ հաւաքեցին մեծ քանակութեամբ եւ ելեկտրական եւ գիտական ուրիշ շատ դիտողութիւններ եւ զննութիւններ կատարեցին։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԵՐԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՆՈՐ ՊՅԵԱՅԵԱՆ

Ֆինանսըլար Էօգուշու Ամիրիզան Խան